

Metodika pre zavádzanie participácie na úrovni miest a obcí, časť 2: HODNOTENIE PARTICIPATÍVNEJ PRAXE V PROSTREDÍ MIESTNEJ ÚZEMNEJ SAMOSPRÁVY

Autorky: Elena Gallo Kriglerová, Alena Holka Chudžíková

Názov výstupu: Metodika pre zavádzanie participácie na úrovni miest a obcí, časť 2:
HODNOTENIE PARTICIPATÍVNEJ PRAXE V PROSTREDÍ MIESTNEJ ÚZEMNEJ SAMOSPRÁVY
Názov výstupu z opisu: Metodika pre zavádzanie participácie na úrovni miest a obcí, časť 2:
HODNOTENIE PARTICIPATÍVNEJ PRAXE V PROSTREDÍ MIESTNEJ ÚZEMNEJ SAMOSPRÁVY
Zadávateľ: Úrad splnomocnenca vlády SR pre rozvoj občianskej spoločnosti
Národný projekt: PODPORA PARTNERSTVA A DIALÓGU V OBLASTI PARTICIPATÍVNEJ
TVORBY VEREJNÝCH POLITÍK II.
ITMS kód projektu: 314011CQM9
Operačný program: Efektívna verejná správa
Obdobie vyhotovenia /spracovania: december 2023

Základné informácie

Pilotné testovanie stavu a podmienok pre participáciu na úrovni miest a obcí pre HODNOTENIE PARTICIPATÍVNEJ PRAXE V PROSTREDÍ MIESTNEJ ÚZEMNEJ SAMOSPRÁVY je samostatnou aktivitou zastrešenou projektom Podpora partnerstva a dialógu v oblasti participatívnej tvorby verejných politík 2, ktorý realizuje Úrad splnomocnenca vlády SR pre rozvoj občianskej spoločnosti prostredníctvom operačného programu Efektívna verejná správa. Na pilotnom testovaní spolupracujeme s expertkami z Centra pre výskum etnicity a kultúry Elenou Gallo Kriglerovou a Alenou Holka Chudžíkovou, ktoré zabezpečili metodické nastavenie prieskumu a vypracovali dotazník.

Cieľom pilotného testovania je zmapovať kvalitu zapojenia verejnosti, vyhodnotiť podmienky pre participáciu na miestnej úrovni prostredníctvom dotazníkového prieskumu a v závere nastaviť základné kritériá/ukazovatele pre budúci Index participácie. Na to, aby sme vedeli pomenovať relevantné ukazovatele, potrebujeme vedieť viac o tom, ako to s participáciou na úrovni miest a obcí skutočne je. Zjednodušene, čo je a čo nie je možné v budúcnosti cez Index participácie monitorovať a merať. Z toho dôvodu sme spracovali tento dotazník, ktorý nám zabezpečí chýbajúce informácie a vám ponúkne obraz o tom, ako zapájate verejnosť na vašom úrade.

Dotazník je určený pre primátorov/starostov miest a obcí. Zber dát do dotazníka zabezpečujete vy, zberači dát – naši "výsadkári", ktorí budete respondentov (primátorov a starostov) sprevádzať v čase zberu dát a dotazník budete vyplňať na základe ich odpovedí. Zozbierané dáta budú následne vyhodnotené a spracované do Správy o stave a podmienkach pre participáciu na úrovni zapojených miest a obcí.

Dotazník obsahoval dvadsaťosem otázok, ktoré boli rozdelené do piatich základných okruhov:

- **CELKOVÉ VNÍMANIE TÉMY PARTICIPÁCIE**
- **SKÚSENOSTI S PARTICIPÁCIOU**
- **INFORMOVANIE O PARTICIPÁCII**
- **ZHODNOTENIE MOŽNOSTÍ A BARIÉR**
- **POTREBY DO BUDÚCNOSTI**

Zber dát sa v prostredí miestnej územnej samosprávy v 21 obciach a mestách na Slovensku uskutočňoval na jeseň 2023.

Zoznam miest, obcí a mestských častí zapojených do zberu dát:

- Badín
- Blatné
- Blatnica
- Bratislava
- Bratislava-Ružinov
- Heľpa
- Hlohovec
- Kapušany
- Kozárovce
- Modra
- Nitra
- Nová Baňa
- Púchov
- Rožňava
- Ružomberok
- Topoľčany
- Trenčín
- Trnava
- Veľký Šariš
- Vráble
- Žilina

Výsledky pilotného testovania stavu podmienok pre participáciu na lokálnej úrovni

OBSAH

ÚVOD A METODOLÓGIA.....	4
VNÍMANIE PARTICIPÁCIE	5
Prítomnosť participácie v meste/obci	5
SKÚSENOSTI S PARTICIPÁCIOU	13
Skúsenosti mesta/obce s realizáciou participatívnych procesov	13
Oblasti, v ktorých mestá/obce využívajú participatívne metódy.....	14
Skúsenosti jednotlivých odborov s realizáciou participatívnych procesov	15
Využívané participatívne metódy	15
Zapájanie rôznych skupín do participatívnych procesov	16
Kordinácia a implementácia participatívnych procesov	19
Zručnosti tímov potrebné pre implementáciu participatívnych procesov.....	20
Hodnotenie priebehu participatívnych procesov	21
Participatívne rozpočty	23
INFORMOVANIE O PARTICIPÁCII	24
MOŽNOSTI A BARIÉRY PARTICIPÁCIE	25
Bariéry zapájania zraniteľných skupín	28
POTREBY DO BUDÚCNOSTI	31
ZHRNUTIE	34

ÚVOD A METODOLÓGIA

Táto analýza je výsledkom pilotného testovania stavu a podmienok pre participáciu na lokálnej úrovni, ktoré sa realizovalo ako súčasť národného projektu Podpora partnerstva a dialógu v oblasti participatívnej tvorby verejných politík II., ktorý implementuje Úrad splnomocnenca vlády SR pre rozvoj občianskej spoločnosti. Zámerom tohto pilotného testovania bolo diagnostikovať a vyhodnotiť skutočný stav a podmienky pre participáciu v mestách a obciach na Slovensku. Táto diagnostika by zároveň mala slúžiť ako základ pre budúcu definíciu relevantných kritérií/ukazovateľov pre pravidelné testovanie stavu a podmienok pre participáciu na úrovni miest a obcí. Do mapovania sa zapojilo 21 miest a obcí zo všetkých regiónov Slovenska na základe otvorenej výzvy, ktorú Úrad splnomocnenca vlády SR pre rozvoj občianskej spoločnosti zverejnil na konci augusta 2023.

Pre túto pilotnú diagnostiku sme využili metódu dotazníka, ktorý bol zameraný na päť tematických oblastí: vnímanie participácie, skúsenosti s participáciou, informovanie o participácii, možnosti a bariéry a potreby do budúcnosti. Dotazníky vyplnilo 106 respondentov/tiek, ktorí/é zastupovali jednotlivé odbory/oddelenia mestských a obecných úradov a 32 respondentov/tiek, ktorí/é zastupovali vedenie miest/obcí. Pre tieto dve skupiny respondentov/tiek boli vytvorené dve rôzne verzie dotazníka. Dotazníky distribuovali miestni/e koordinátori/ky pilotného testovania, ktorí/é ich s respondentmi/kami aj vyplňali. Koordinátori/ky si okrem zaznamenávania odpovedí do dotazníka robili aj podrobné poznámky zachytávajúce akékoľvek doplňujúce odpovede, ktoré prispeli k lepšiemu pochopeniu kontextu daného mesta či obce. Dáta z dotazníkového šetrenia a z poznámok následne miestni/e koordinátori/ky spracovali do správ popisujúcich stav a podmienky pre participáciu v jednotlivých mestách a obciach. Táto analýza prináša komplexné zistenia z celej vzorky (teda zo všetkých dotazníkov) a z jednotlivých správ.

Na tomto mieste je nutné poznamenať, že táto analýza má mnohé limity. V prvom rade ju určite **nemožno považovať za reprezentatívnu**. Do testovania sa prihlásili samosprávy, ktoré už týmto samotným prihlásením deklarovali istú mieru záujmu o tému participácie, čo nevyhnutne skresľuje výsledky. Tento typ pilotnej sondy s využitím dotazníkovej metódy zároveň poskytuje len veľmi limitovaný obraz toho, ako to skutočne s participáciou na lokálnej úrovni vyzerá. Toto pilotné testovanie si teda nekladie za cieľ byť vyčerpávacím a reprezentatívnym popisom stavu a podmienok pre participáciu na lokálnej úrovni. Ide o prvú pilotnú sondy, ktorej cieľom je získať prvý obraz o tom, ako zapojené mestá a obce zapájajú verejnosť do rozhodovacích procesov a tvorby verejných politík.

VNÍMANIE PARTICIPÁCIE

Pilotné testovanie participácie bolo okrem konkrétnych skúseností zamerané aj na to, ako jednotliví aktéri participáciu vnímajú, ako dlho je téma v meste prítomná a ako vnímajú rôzne aspekty participácie.

Prítomnosť participácie v meste/obci

Ukazuje sa, že participácia je už pomerne etablovaným pojmom, aj keď to samozrejme môže byť spôsobené aj tým, že do pilotného testovania sa zapojili predovšetkým mestá a obce, ktoré už nejakú skúsenosť s participáciou majú, preto to rozhodne nemôžeme interpretovať tak, že v slovenských samosprávach (celkovo) je participácia zaužívaným a poznaným javom.

Napriek tomu sa aj pri pilotnom testovaní ukázalo, že nie všetci respondenti pojem participácia poznali, v niektorých prípadoch si museli koordinátori participácie s respondentmi vyjasňovať, čo sa tým pojmom myslí a ukázalo sa, že v niektorých prípadoch zamestnanci samospráv niektoré participatívne procesy realizujú, aj keď ich tak nenazývajú. V iných mestách/obciach prípadoch zas oni sami participatívne procesy nerealizujú, ale s pojmom sa stretli buď na zasadnutiach zastupiteľstiev alebo pri spolupráci s inými odborníkmi.

Mestá sa téme participácie venujú najmä v uplynulých 5 – 10 rokoch

Zaujímali sme sa aj o to, **ako dlho je približne táto téma prítomná** v danom meste/obci. Ako vyplýva z grafu nižšie, len necelé dve percentá respondentov uviedli, že o tejto téme sa v meste/obci vôbec nehovorí. Približne pätina ho považuje za úplne novú tému, o ktorej sa ešte len začína hovoriť, a zvyšok, teda takmer štyri pätiny uvádzajú, že o téme sa hovorí dlhšie ako päť rokov.

V dotazníkoch pre vedenie miest/obcí boli tieto odpovede veľmi podobné, približne 57 % starostov a primátorov (či ich zástupcov) uviedlo, že sa téme venujú viac ako 5, ale menej ako 10 rokov.

1. Ak by ste sa mali zamyslieť, kedy sa vo vašom meste začalo „skloňovať“ slovo participácia, čo by ste povedali?

106 odpovedí

Analýzy, ktoré pripravili jednotlivé mestá, poukazujú na to, že najčastejšie sa o téme participácie hovorí viac ako päť a menej ako desať rokov. Samozrejme, v niektorých prípadoch sa odpovede líšia aj podľa toho, ako dlho samotní respondenti na meste/obce pôsobia.

Veľmi často sa skloňovanie participácie začalo objavovať v súvislosti so zavádzaním participatívnych rozpočtov (pozri časť o participatívnych rozpočtoch nižšie). Druhou témou, v súvislosti s ktorou sa participácia v mestách začala skloňovať, boli prípravy rôznych územných plánov, komplexných rozvojových projektov alebo strategických dokumentov (ako PHSR, Komunitné plány a podobne).

Ak sa téme venovali aj dlhšie ako pred desiatimi rokmi, obvykle išlo len o prvé pokusy a zoznamovanie sa s témou, bez adekvátnej metodologickej a odbornej podpory. Tú začali zamestnanci mesta pociťovať v uplynulých rokoch, kedy sa začali organizovať aj rôzne školenia na túto tému. Zavádzaniu participatívnych procesov napomohlo aj to, že v rôznych mestách sa začali zavádzať oficiálne štruktúry – ako pozícia koordinátora participácie alebo inštitútov participácie, prípadne Metropolitného inštitútu, ako to bolo v prípade Bratislavy.

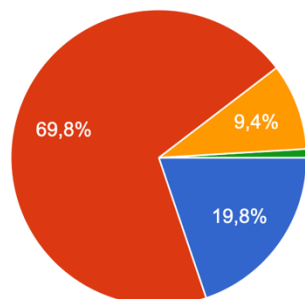
Pre fungovanie mesta je participácia veľmi dôležitá, ale nie kľúčová téma

Prakticky nikto z respondentov, ktorí boli zapojení do pilotného testovania, nevedel, že táto téma nie je pre fungovanie mesta vôbec dôležitá a len necelých desať percent uviedlo, že ide o okrajovú tému. Absolútna väčšina (69,8 %) ju považuje za veľmi dôležitú, ale nie kľúčovú. Necelá polovica miest jej venuje čiastočnú a polovica výraznú pozornosť. Opäť treba zdôrazniť, že išlo o mestá a obce, ktoré sa prihlásili do testovania a majú už aspoň základné skúsenosti s touto témou, ako bude analyzované v časti o skúsenostiach s participáciou.

Znamená to teda, že v mestách a obciach zapojených do pilotného testovania postupne téma participácie preniká a začína byť súčasťou práce v prospech obyvateľov.

2. Ako by ste vy sami posúdili dôležitosť témy participácie pre efektívne fungovanie mesta a prijímanie rozhodnutí?

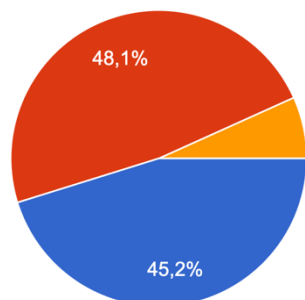
106 odpovedí

- Pre fungovanie mesta je participácia kľúčová
- Pre fungovanie mesta je participácia veľmi dôležitá, ale nie kľúčová
- Pre fungovanie mesta má participácia skôr okrajovú dôležitosť
- Pre fungovanie mesta nie je participácia vôbec dôležitá

3. Nakoľko sa podľa vás vo vašom meste venuje pozornosť téme participácie?

104 odpovedí

- Naše mesto jej venuje výraznú pozornosť
- Mesto sa téme venuje čiastočne
- Mesto sa téme prakticky vôbec nevenuje

Za veľmi dôležitú túto tému často považovali najmä politickí reprezentanti miest, teda vedenie mesta. V ich prípade viac ako 30 % uviedlo, že téma participácie je pre mesto zásadná. Pre nich je kľúčové poznať názory obyvateľov a reagovať na ich potreby, keďže ide o voličov. Zástupcovia vedenia miest/obcí to podľa jednotlivých analýz zo zapojených miest/obcí vnímali tak, že je rozumnejšie veci s ľuďmi prediskutovať a prijať pripomienky, získať porozumenie od ľudí a eliminovať budúce konflikty. Na to sú participatívne procesy veľmi užitočné a prispievajú tak aj k sociálnej súdržnosti.

Väčšina respondentov sa však vyjadrovala, že téma je síce dôležitá, ale na meste, v obci sa jej venujú len okrajovo alebo čiastočne, pretože nemajú na participatívne procesy dostatočné kapacity, čas, či finančné prostriedky (pozri viac v časti o bariérach nižšie). U vedenia miest bol podiel tých, ktorí mali pocit, mesto sa téme venuje len čiastočne, výrazne vyšší – až 62 % z nich uviedlo tento variant, čo indikuje, že vedenie mesta má lepší prehľad o procesoch a participácii a možno si aj uvedomujú, že to, ako sa venujú téme, má ešte stále určité rezervy.

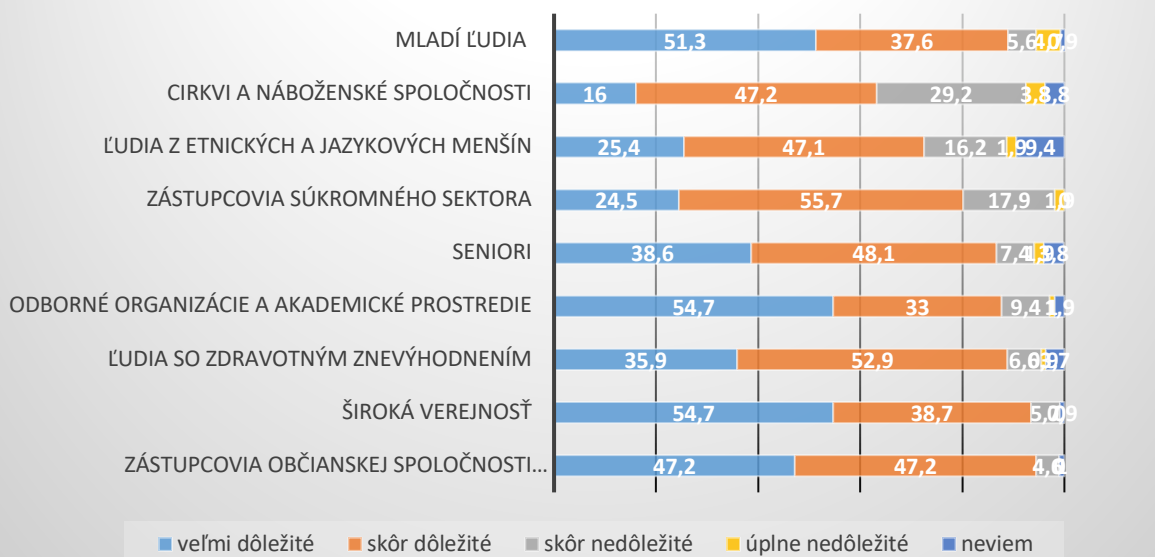
Participácii sa venujú len na niektorých odboroch, prípadne len pri určitých témach alebo ad hoc, ak vystane nejaká situácia. Participatívne rozpočty sú najviac skloňovanou témou, ktorá prináša väčší dôraz na participáciu. Podľa niektorých respondentov sa participatívne dajú riešiť len niektoré témy, a tak nemôže byť úplne komplexne uplatňovaná. Mnohí ju považujú do budúcnosti za veľmi dôležitú, ale vidia ešte mnohé rezervy, ktoré je potrebné vyriešiť (kapacity, financie, odborné podchytenie témy), aby sa jej mohli venovať naplno. Niektorí respondenti mali pocit, že sa téme ich mesto/obec venuje len okrajovo, pretože názory obyvateľov považujú za neexpertné a príliš laické.

Najdôležitejšie je zapájanie občianskej spoločnosti a širokej verejnosti, dôležité sú však aj rôzne zraniteľné skupiny

Ako vidno z nasledujúceho grafu, respondenti v pilotnom testovaní považujú občiansku spoločnosť, rôzne MNO, združenia a spolky za najdôležitejšie pri zapájaní. Viac ako 95 % respondentov ich zapojenie považovalo za veľmi alebo skôr dôležité. Podľa analýz práve táto skupina tvorí dôležitú „spojku“ medzi mestom a obyvateľmi a zároveň sú často predstavitelia týchto združení veľmi dobre odborne zdatní, poznajú potreby a bariéry v témach, na ktoré je participatívny proces zameraný a vedia adekvátne spolupracovať a komunikovať so zástupcami mesta. Objavili sa aj názory, že je veľmi dôležité tieto skupiny zapájať, ale v praxi často dochádza k tomu, že tieto organizácie sú veľmi pracovne vyťažené pri realizácii svojich aktivít a samy nemajú dostatočné kapacity, ktoré by mohli vyčleniť na participatívne procesy.

	veľmi dôležité	skôr dôležité	skôr nedôležité	úplne nedôležité	neviem
Mladí ľudia	51,3	37,6	5,6	4,7	0,9
Zástupcovia občianskej spoločnosti (MNO, spolky, združenia)	47,2	47,2	4,6	0	1
Zástupcovia súkromného sektora	24,5	55,7	17,9	1,9	0
Cirkvi a náboženské spoločnosti	16	47,2	29,2	3,8	3,8
Odborné organizácie a akademické prostredie	54,7	33	9,4	1	1,9
Široká verejnosť	54,7	38,7	5,7	0	0,9
Ľudia so zdravotným znevýhodnením	35,9	52,9	6,6	0,9	3,7
Ľudia z etnických a jazykových menšín	25,4	47,1	16,2	1,9	9,4
Seniori	38,6	48,1	7,4	1,9	3,8

Názov grafu

Za druhú najdôležitejšiu skupinu považujú aktéri **širokú verejnosť**. Ako sme už uviedli, najmä pre politických predstaviteľov mesta je to veľmi dôležité, pretože potrebujú udržiavať kontakt s obyvateľmi, poznať ich potreby a názory. Avšak aj predstavitelia rôznych odborov mesta považujú túto skupinu za veľmi dôležitú, označilo ju za veľmi alebo skôr dôležitú až 93 % z nich.

Podľa analýz sa respondenti často vyjadrovali, že ľudia najlepšie poznajú „biorytmus“ mesta, mali by ovplyvňovať prostredie, v ktorom budú žiť v budúcnosti a zároveň prevziať aj čiastočne zodpovednosť za to, ako bude ich okolie vyzeráť a kam sa mesto/obec bude uberať. Objavil sa aj názor, že ľudia veľmi často kritizujú rôzne procesy, avšak ak by sa participatívne podieľali na riešení rôznych situácií, lepšie by týmto procesom rozumeli a vedeli by pochopiť aj komplexnosť a náročnosť toho, čo chcú sami zmeniť.

Mestá a obce by mali zapájať aj **špecifické skupiny, akými sú ľudia so zdravotným znevýhodnením, seniori, či ľudia so zdravotným znevýhodnením**. Pri ľuďoch so zdravotným znevýhodnením to bolo uvedené až u 88,8 % respondentov a u seniorov to uviedlo až 86,7 % respondentov. Je zaujímavé, že si participáciu týchto ľudí uvedomujú, otáznne však je, nakoľko prispôbujú možnosti zapájania týchto skupín ich potrebám a nakoľko ich aj skutočne zapájajú (pozri nižšie v ďalších častiach).

Seniori sú vnímaní ako veľmi „vdáčaná“ skupina, pretože sa aktívne zaujímajú o dianie v meste, zúčastňujú sa rôznych diskusií a podobne. Niektorí respondenti sa vyjadrili aj v tom zmysle, že je to veľmi dôležitá skupina vzhľadom na demografický vývoj v spoločnosti, kedy dochádza k starnutiu populácie a práve seniori budú tvoriť výraznejšiu zložku obyvateľstva. V analýzach sa objavovala aj téma zapájania mladých ľudí, ktorých tiež respondenti považujú za dôležitú skupinu, ktorej potreby by mali byť reflektované, avšak mnohým sa zatiaľ príliš nedarí tieto skupiny zapájať.

Odborníci a akademické prostredie považuje za veľmi alebo skôr dôležité pri zapájaní 87,7 % respondentov v testovaní. V menších obciach respondenti uvádzali menšiu dôležitosť najmä preto, že tu experti ani akademické inštitúcie veľmi nepôsobia, v mestách tomu prikladali väčšiu dôležitosť. Podľa respondentov vedia experti identifikovať potenciálne riziká rôznych zmien, navrhnúť alternatívy riešenia situácie, dohliadať na dodržiavanie zákonov stanovených noriem.

Čo sa týka **súkromného sektora**, ten považovali za dôležitý asi tri štvrtiny respondentov. V prípade tejto skupiny si respondenti myslia, že sú užitoční najmä pri investičných a stavebných projektoch, pri revitalizácii miest a obcí. Samospráva by mala v tomto prípade zabezpečovať sprostredkovanie komunikácie medzi súkromným sektorom a celkovým obyvateľstvom. Objavil sa však aj názor, že pri zapájaní súkromného sektora môže dochádzať aj ku konfliktu záujmov, preto treba byť pri zapájaní tejto skupiny zvlášť obozretný.

Zapájanie etnických a jazykových menšín považovala za veľmi dôležité približne štvrtina respondentov, za skôr dôležité menej ako polovica respondentov. Z analýz vyplýva, že zástupcovia mesta nemajú veľmi silné povedomie o špecifických potrebách týchto skupín a nevedia, ako by ich mohli zapájať. Avšak po príchode veľkého **počtu odídcov z Ukrajiny** sa aj táto téma začína ukazovať ako dôležitá a je potrebné jej venovať pozornosť do budúcnosti pri začleňovaní týchto skupín, pri čom môžu práve participatívne procesy zohrávať dôležitú úlohu.

Zaujímavé úvahy mali respondenti podľa jednotlivých analýz pri otázke dôležitosti zapájania cirkví. Názory respondentov sa veľmi rozchádzali, aj keď celkovo ich považovalo za veľmi dôležitého aktéra pri participácii len 16 % respondentov. Niektorí z nich si myslia, že cirkev môže byť dôležitým aktérom či „spojencom“ samospráv, pretože v mnohých mestách a obciach zohráva dôležitú úlohu a ľudia majú voči nej dôveru. Na druhej strane to niektorí respondenti vnímali viac kontroverzne z dôvodu, že cirkev môže presadzovať svoje záujmy a „manipulovať“ dôverou ľudí. Nie je tak jednoznačné, ako a akým spôsobom by cirkvi mali byť do participatívnych procesov zapájané.

Ak sa pozrieme v grafe na to, ktoré skupiny považujú pri zapájaní za najdôležitejšie (teda označovali, že ich zapájanie je „veľmi dôležité“), tak išlo predovšetkým o **občiansku spoločnosť** (MNO, spolky, záujmové združenia), **širokú laickú verejnosť** (mnohí však do tejto skupiny podľa analýz zaraďovali aj seniorov, ľudí so ZP a menšiny) a **odbornú verejnosť**.

V dotazníkoch a analýzach sa objavovali aj ďalšie skupiny, ktoré by mali byť zapájané do participatívnych procesov, išlo napríklad o environmentálnych aktivistov (tí však môžu byť zaradení do skupiny občianske organizácie), deti a mladí ľudia, cudzinci a podobne. V princípe by podľa respondentov mali byť do participatívnych procesov zapájaní všetci tí, ktorých sa pripravované zmeny dotýkajú a na ktorých budú mať priamy dopad.

Zástupcovia miest považujú participáciu za veľmi dobrý spôsob, ako zvyšovať dôveru ľudí, mapovať a reagovať na ich potreby a efektívne plánovať politiky

V ďalšej časti dotazníka sme respondentom predložili sériu výrokov o užitočnosti a efektívnosti participácie. Absolútna väčšina z nich sa zhodla, že participácia je veľmi dobrým a užitočným nástrojom. Uvedomujú si, že ak budú zapájať ľudí do rozhodovacích procesov, tak to môže výrazne posilňovať dôveru ľudí k mestu a jeho organizáciám. Výrazný súhlas s týmto výrokem označilo takmer 55 % respondentov a ďalších viac ako 40 % vyjadrilo čiastočný súhlas. To je veľmi dôležité zistenie, lebo poukazuje na to, že zástupcovia miest si uvedomujú primárnu úlohu a hodnotu participácie, ktorým je vytváranie súdržného prostredia, ktoré reaguje na potreby ľudí.

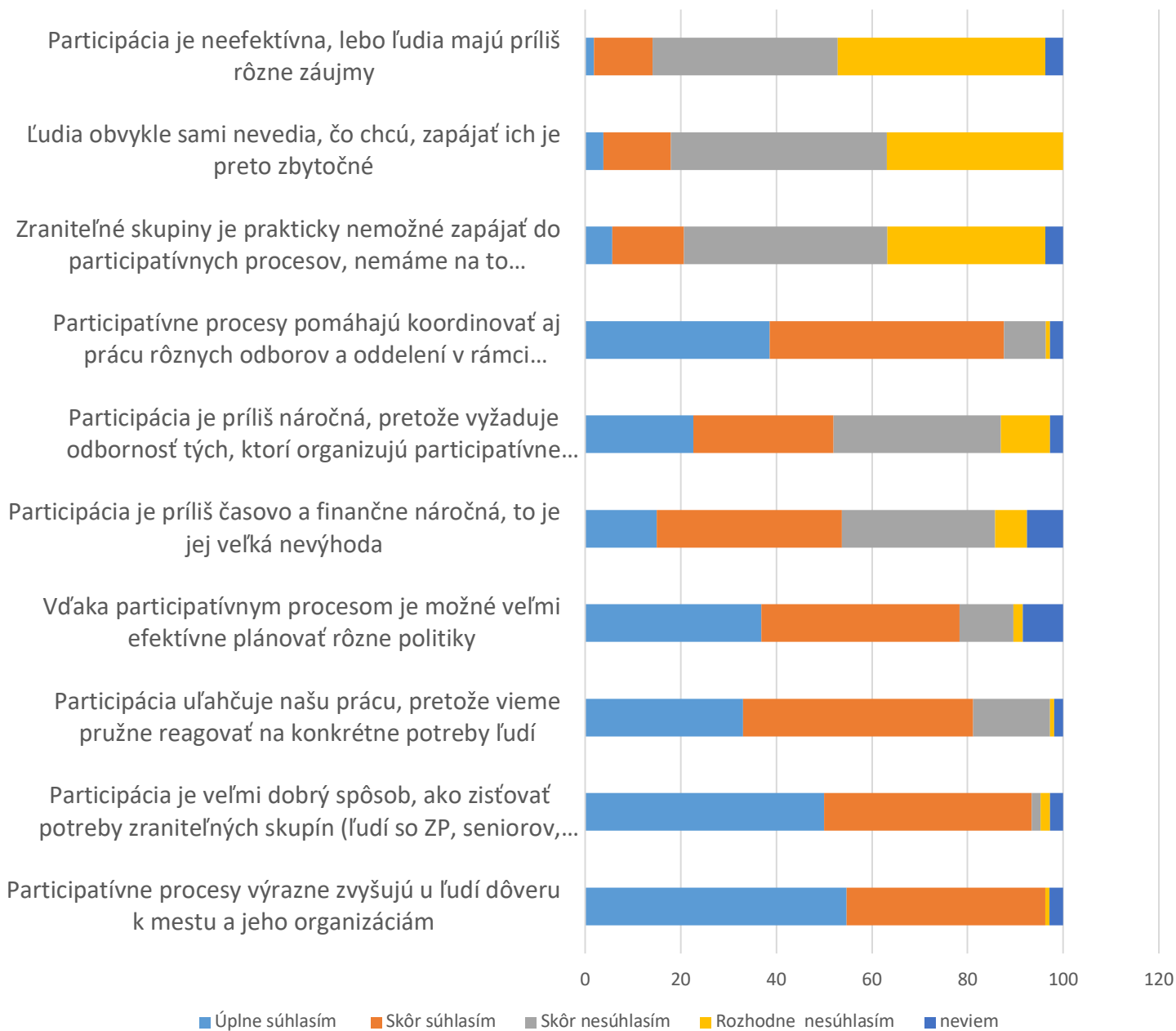
Zároveň, participáciu väčšina z nich považuje za efektívny nástroj, ako zisťovať potreby ľudí vrátane zraniteľných skupín (čiastočný alebo úplný súhlas s týmto výrokom uviedlo až 93 % z nich) a strategicky plánovať a prijímať efektívne politiky. Toto sú všetky aspekty, ktoré sú veľmi dôležité pri participatívnych procesoch a zabezpečujú efektívne fungovanie miest a obcí.

Vnímanie dôležitosti týchto aspektov je kľúčovou podmienkou na to, aby sa participácia v mestách a obciach stala samozrejmom súčasťou participatívnych procesov, avšak dôležité je, aby mestá a obce vytvárali aj **efektívne nástroje a podmienky** pre to, aby mohli participovať rôzne skupiny obyvateľstva a aj rôzne verejné inštitúcie či organizácie občianskeho sektora.

V analýzach sa ukázala ako dôležitá téma „**náročnosti**“ participatívnych procesov. Približne polovica respondentov si myslí, že participácia je veľmi náročná, lebo vyžaduje odbornosť tých, ktorí organizujú participatívne procesy, zároveň 53 % z nich si myslí, že je finančne a časovo náročná. Viac sa tejto téme venujeme v časti o možnostiach a bariérach, avšak už v tejto časti je zrejmé, že mestá a obce si uvedomujú potrebu vyčlenenia dostatočných personálnych a aj časových a finančných kapacít na to, aby participácia prebiehala efektívne (čo v mnohých mestách a obciach ešte nie je dostatočne zabezpečené).

Zaujímavým zistením z výskumu je **prevažujúci nesúhlas s výrokmi o tom, že participácia nemá veľký zmysel, pretože ľudia majú príliš rozdielne záujmy, nevedia sami, čo chcú, alebo že je príliš ťažké zapájať zraniteľné skupiny**. S týmito výrokmi absolútna väčšina respondentov nesúhlasila. V analýzach za jednotlivé mestá je možné nájsť vysvetlenie tohto nesúhlasu. Viacerí respondenti sa zhodli v tom, že mnohí obyvatelia sami nevedia, čo chcú, ale to by nemal byť dôvod na to, aby sme ich do rozhodovacích procesov nezapájali. Práve participatívne procesy umožňujú vzájomnú kultiváciu vzťahov, vysvetľovanie rôznych aspektov rozhodovacích procesov aj širokej verejnosti a hľadaniu spoločných riešení, aj keď je proces náročný a trvá dlhšie. Iní respondenti sú zas toho názoru, že ľudia veľmi dobre vedia, čo chcú, len často nemajú dostatočný priestor a podmienky na to, aby kultivovane, moderovane a koncepčne diskutovali o svojich potrebách a spoločne s mestom/obcou hľadali riešenia.

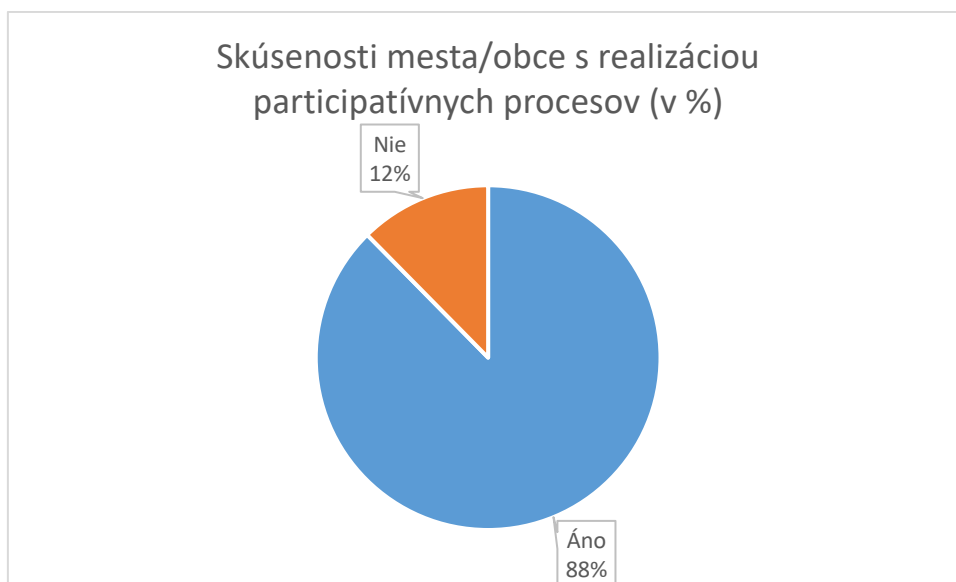
Výroky o participácii

SKÚSENOSTI S PARTICIPÁCIOU

Skúsenosti mesta/obce s realizáciou participatívnych procesov

Okrem skúmania toho, ako je téma participácie vnímaná aktérmi na lokálnej úrovni sme vzhľadom na cieľ tejto pilotnej sondy, považovali za dôležité zisťovať aj reálne skúsenosti s využívaním participatívnych procesov na úrovni miest/obcí. V ďalšej časti dotazníka sme sa preto pýtali na skúsenosti zamestnancov/kýň mestských a obecných úradov s realizáciou participatívnych procesov. Spomedzi 106 respondentov/iek, ktorí sa vyjadrovali k tejto otázke, absolútna väčšina (87,6 %) odpovedala, že ich mesto/obec takúto skúsenosť má.

N=106

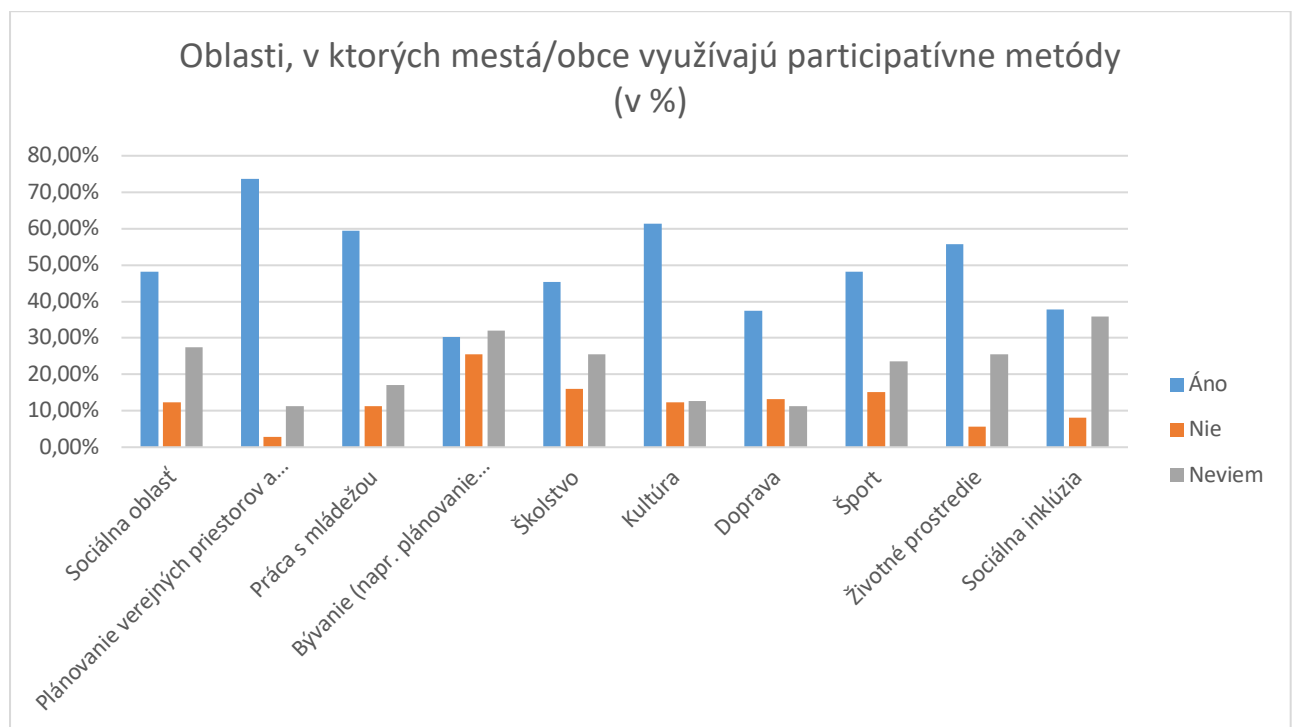
Pilotné testovanie ukázalo, okrem skúseností s participatívnym procesmi, aj to, že vo viacerých samosprávach bolo potrebné vysvetliť, čo participácia, a konkrétne riadená participácia, je. Táto potreba sa vyskytla najmä v prípade samospráv, ktoré nemali skúsenosti s realizáciou participatívnych procesov. Avšak aj v samosprávach, ktoré participatívne procesy realizovali, nebolo celkom jednoznačné porozumenie participácii. V niektorých prípadoch napríklad respondenti/ky uvádzali, že využívajú participatívne metódy, hoci metódy, o ktorých hovorili, nemožno považovať za skutočnú participáciu (informovanie na webe obce). Na druhej strane, niektorí/é respondenti/ky uvádzali, že participatívne procesy nerealizujú, hoci ich realizovali a neboli si vedomí/é, že ide o participáciu. Vo viacerých mestách/obciach sa vyskytovali aj protichodné odpovede o tom, či a v ktorých oblastiach ich mesto/obec realizuje participatívne procesy, čo poukazuje na nejednotnosť postupov v rámci mestských/obecných úradov a nedostatok koordinácie a spolupráce medzi jednotlivými odbormi. Tieto zistenia poukazujú na potrebu zvyšovania povedomia zamestnancov/kýň samospráv o samotných základoch participácie.

Oblasti, v ktorých mestá/obce využívajú participatívne metódy

Participatívne procesy najčastejšie využívajú v oblasti plánovania verejných priestorov, kultúry a práce s mládežou. Naopak, najmenej často využívajú participatívne procesy v oblasti sociálnej inklúzie a bývania (výstavby bytov). Tieto dve oblasti boli zároveň aj oblasťami, pri ktorých sa najčastejšie objavovala odpoveď „neviem“ – respondenti/ky teda nemali dostatok informácií o tom, ako sa prijímajú rozhodnutia v oblasti sociálnej inklúzie a bývania. Trendy v odpovediach sa zhodovali tak pri zástupcoch/kyniach jednotlivých odborov, ako aj v prípade respondentov/tiek, ktorí/é reprezentovali vedenie miest a obcí.

Pozoruhodné je tiež to, že pri každej oblasti istá časť respondentov/tiek nemala dostatok informácií o tom, či v nej mesto/obec využívala participatívne metódy. Podiel respondentov/tiek, ktorí si neboli istí/é odpoveďou, sa pohyboval od minimálne 10 % do vyše 35 %. To naznačuje, že jednotlivé odbory nie vždy vedia, akým spôsobom prebiehajú rozhodovacie procesy v meste/obci v jednotlivých oblastiach.

Okrem preddefinovaných oblastí, mali respondenti možnosť doplniť aj ďalšie oblasti, v ktorých ich mestá a obce využívajú participatívne procesy. Takúto možnosť zvolili 3 respondenti/ky spomedzi zástupcov/kýň jednotlivých odborov a 5 respondentov/tiek reprezentujúcich vedenie miest/obcí. Medzi ďalšie oblasti, v ktorých mestá/obce využívajú participatívne procesy, teda patrili predaj majetku, tvorba strategických dokumentov (napr. PHSR), strategické plánovanie, plánovanie verejných priestranstiev, cestovný ruch a digitálna transformácia služieb.

N=106

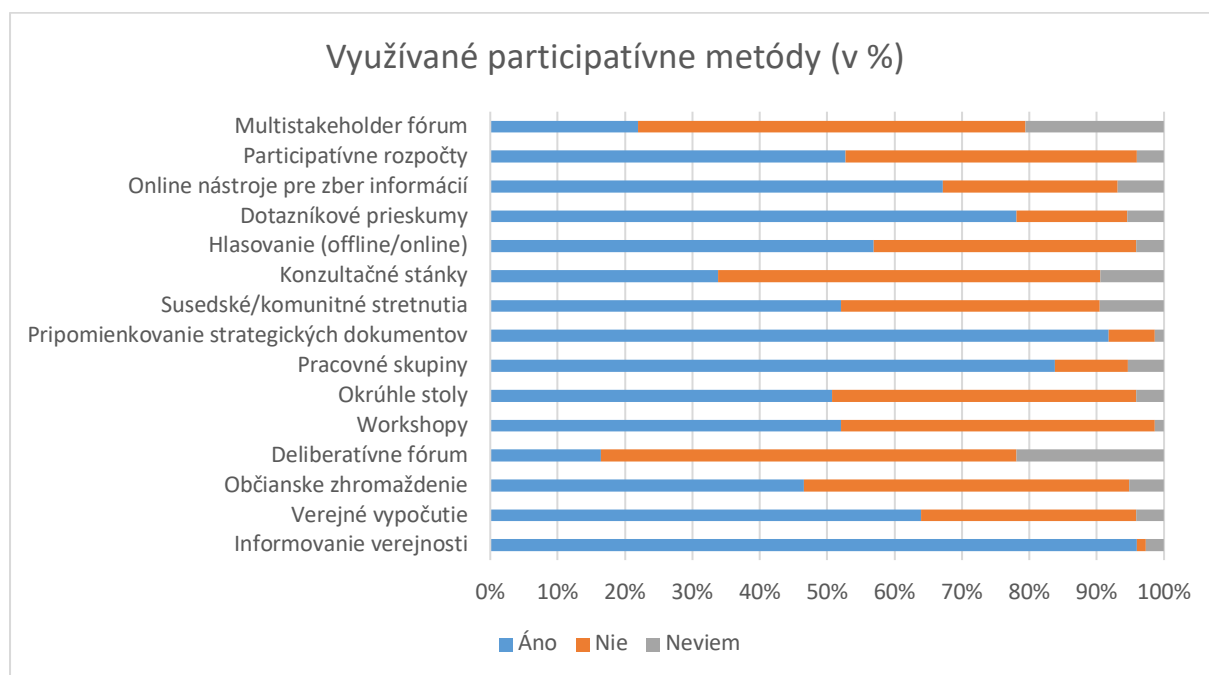
Skúsenosti jednotlivých odborov s realizáciou participatívnych procesov

Participatívne procesy realizujú aj jednotlivé odbory, ktorých zástupcovia/kyne sa zapojili do prieskumu. Takmer ¾ respondentov (72 %, N=93 pre túto otázku) odpovedali, že ich odbor realizuje participatívne procesy. Tieto zistenia teda naznačujú, že nie všetky odbory mestských/obecných úradov realizujú participatívne procesy.

Využívané participatívne metódy

V rámci pilotného testovania sme zisťovali aj to, aké participatívne metódy odbory mestských/obecných úradov využívajú, pričom sme preddefinovali 15 takých, ktoré na základe našich poznatkov a skúseností považujeme za najčastejšie využívané na lokálnej úrovni. Respondenti/ky zároveň mali možnosť uviesť aj iné metódy, ktoré ich odbor využíva, avšak neboli obsiahnuté v zozname.

K najčastejšie využívaným metódam patrilo informovanie verejnosti, ktoré uviedlo až 71 respondentov/tiek. Ďalšími často využívanými metódami bolo pripomienkovanie strategických dokumentov (67), pracovné skupiny (60) a dotazníkové prieskumy (57). Naopak, k takmer nevyužívaným metódam patrilo deliberatívne fórum (12), multistakeholder fórum (16) a konzultačné stánky (25). Obe skupiny respondentov (teda tak zástupcovia/kyne odborov, ako aj vedenia miest/obcí) sa v odpovediach v podstate zhodovali.

Pozn: V tejto otázke by sa mala veľkosť vzorky rovnať 67, teda počet tých, ktorí v predchádzajúcej otázke odpovedali „áno“, teda že ich odbor realizuje participatívne procesy. Inštrukcia pre vypĺňanie dotazníka bola, že na otázku o využívaných participatívnych metódach majú odpovedať len tí, ktorí v predchádzajúcej otázke odpovedajú áno. Napriek tomu na otázku o participatívnych metódach odpovedali viacerí respondenti, pričom na každú možnosť odpovedal rôzny počet respondentov (od 72 do 74), percentuálny podiel jednotlivých odpovedí sme preto vypočítali zo základu špecifického pre každú možnosť.

Okrem týchto metód traja respondenti/tky uviedli, že ich odbory využívajú aj iné participatívne metódy, konkrétne: grantové schémy, komentované vychádzky, verejné prerokovanie, užívateľské testovania produktov, individuálne stretnutia a konzultácie.

Niektoré preddefinované participatívne metódy boli pre respondentov/tky neznáme a potrebovali ich vysvetlenie. Išlo najmä o verejné vypočutie, občianske zhromaždenie, deliberatívne fórum a multistakeholder fórum. Tieto zároveň patrili aj k najmenej využívaným metódam participácie.

Spôsob vyplňania dotazníkov zároveň naznačuje nedostatočné porozumenie pojmu participácia na lokálnej úrovni. Viacerí respondenti odpovedali, že využívajú niektoré z participatívnych metód, hoci v predchádzajúcej otázke odpovedali, že ich odbor nerealizuje participatívne procesy (pozri poznámku pod grafom vyššie).

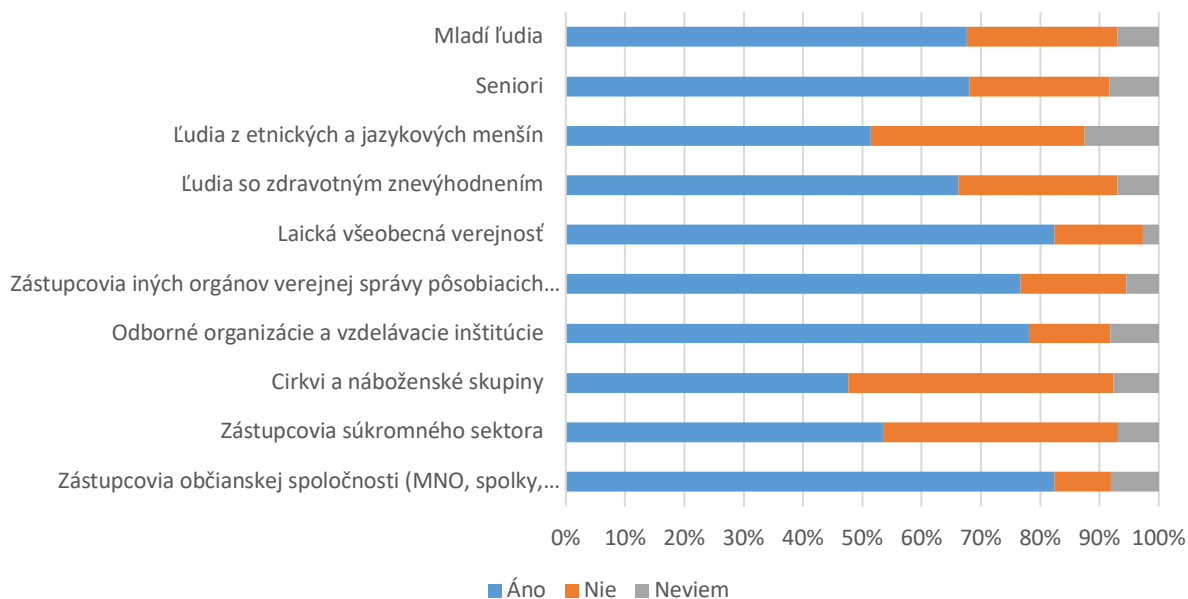
Zapájanie rôznych skupín do participatívnych procesov

Zapájanie rozmanitých skupín do participatívnych procesov je kľúčové pre zabezpečenie inkluzivity a reprezentácie rôznych hlasov a perspektív v rozhodovacích procesoch. Je to zároveň zárukou, že rozhodnutia odrážajú širokú škálu potrieb a názorov komunity.

V predchádzajúcej kapitole venovanej vnímaniu participácie sme sa zamerali aj na to, ako jednotliví aktéri vnímajú zapájanie rôznych zainteresovaných skupín do participatívnych procesov. V ďalšej časti dotazníka nás zaujímalo aj to, či tieto skupiny do participatívnych procesov aj reálne zapájajú.

Zástupcovia/kyne jednotlivých odborov najčastejšie zapájajú zástupcov/kyne občianskej spoločnosti (MNO), laickej všeobecnej verejnosti, odborných organizácií a vzdelávacích inštitúcií a zástupcov iných orgánov verejnej správy pôsobiacich v meste/obci. Na druhej strane, najmenej často sú zapájané cirkvi a náboženské skupiny, ľudia z etnických a národnostných menšín a zástupcovia súkromného sektora. Respondentov reprezentujúcich vedenie miest/obcí sme sa taktiež pýtali, aké skupiny najčastejšie zapájajú do participatívnych procesov, avšak na úrovni mesta/obce. Na tejto úrovni boli najčastejšie zapájaní taktiež zástupcovia občianskej spoločnosti, laická všeobecná verejnosť, odborné a vzdelávacie inštitúcie, ale vo výrazne vyššej miere aj seniори.

Skupiny zapájané do participatívnych procesov na úrovni jednotlivých odborov (v %)

Pozn. V tejto otázke by sa mala veľkosť vzorky rovnať 67, teda počet tých, ktorí v otázke, či odbor realizuje participatívne procesy, odpovedali „áno“. Inštrukcia pre vyplňanie dotazníka bola, že na otázku o zapájaných skupinách majú odpovedať len tí, ktorí v otázke na využívanie participatívnych procesov jednotlivými odbormi odpovedajú áno. Napriek tomu na otázku o zapájaných skupinách odpovedali viacerí respondenti, pričom na každú možnosť odpovedal rôzny počet respondentov (od 71 do 74), percentuálny podiel jednotlivých odpovedí sme preto vypočítali zo základu špecifického pre každú možnosť.

Najmä v menších obciach (ale nie výlučne) nezapájajú niektoré skupiny jednoducho preto, že v ich obci podľa nich nie sú dostatočne zastúpené, napr. ľudia so zdravotným postihnutím či národnostné menšiny. Zároveň však v niektorých samosprávach tieto skupiny vnímajú ako súčasť laickej všeobecnej verejnosti a podľa vlastných vyjadrení sa snažia zapájať všetkých obyvateľov bez rozdielu. Tu však vyvstáva otázka, či takýto prístup dokáže zohľadniť špecifické potreby rozmanitých skupín v prístupe k participatívnym procesom (napr. bezbariérovosť priestorov, zrozumiteľnosť komunikácie a pod.).

Respondenti/respondentky, najmä z väčších miest, taktiež konštatovali, že majú skúsenosť s neochotou obyvateľov zapájať sa do participatívnych procesov, čo komplikuje prácu mestských úradov. V menších obciach sa stretávali skôr s ochotou, či dokonca proaktívnym zapájaním sa. V tejto súvislosti však treba dať do pozornosti aj kontext, v ktorom tieto skúsenosti uvádzali. Väčšie mestá skôr hovorili o neochote zapájať sa do komplikovanejších procesov, ako je napr. riešenie vnútroblokov, verejných priestranstiev a pod. V menších obciach skôr vyzdvihovali ochotu a aktivitu obyvateľov zapájať sa do rôznych komunitných a kultúrnych aktivít.

Porovnanie vnímania dôležitosti zapájania rozmanitých skupín do participatívnych procesov a ich reálneho zapájania uvádzame v tabuľke:

	% respondentov/tiek, ktorí/é vnímajú zapájanie skupiny ako skôr alebo veľmi dôležité*	% respondentov/tiek, ktorí/é uviedli, že skupinu zapájajú
Zástupcovia občianskej spoločnosti (MNO, spolky, združenia)	94,4 %	82,43 %
Zástupcovia súkromného sektora	80,2 %	53,42 %
Cirkvi a náboženské spoločnosti	63,2 %	43,05 %
Odborné organizácie a akademické prostredie	87,7 %	78,08 %
Laická všeobecná verejnosť	93,4 %	82,43 %
Ľudia so zdravotným znevýhodnením	88,8 %	66,19 %
Ľudia z etnických a jazykových menšín	72,5 %	51,38 %
Seniori	86,7 %	68,05 %
Mladí ľudia	90,47 %	67,60 %

*(N=106)

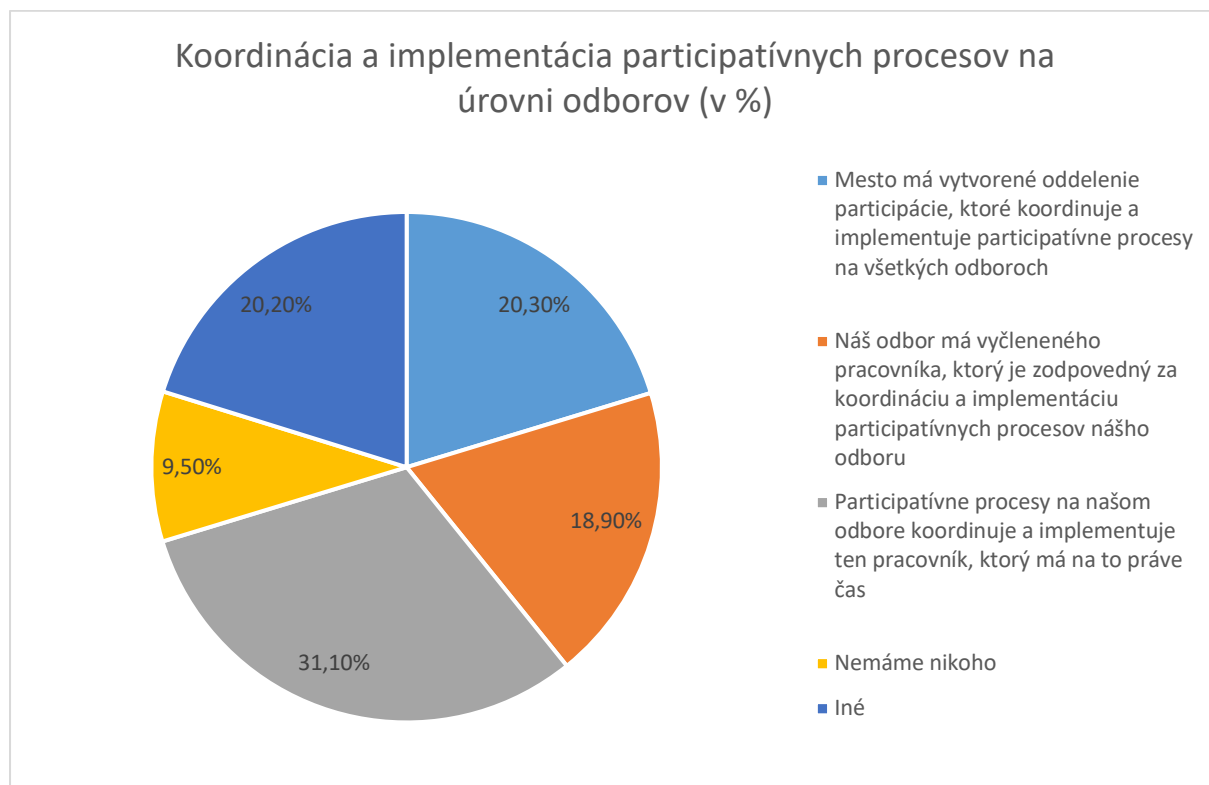
** (pre hodnotu N pozri poznámku pod grafom vyššie)

Väčšina respondentov teda vnímala dôležitosť zapájania všetkých skupín, avšak ich reálne zapájanie tomu úplne nezodpovedalo. Najvyššiu mieru zapájania sme zaznamenali v prípade zástupcov občianskej spoločnosti, čo je pravdepodobne spôsobené tým, že ide o organizovanú verejnosť, ktorá sa aj vyznačuje vyššou mierou ochoty zapájať sa do participatívnych procesov. Zároveň sa s nimi vďaka tejto organizovanosti jednoduchšie nadväzuje kontakt a spolupráca. Spolupráca môže byť ťažšia s ľuďmi z etnických a jazykových menšín a s ľuďmi so zdravotným postihnutím aj v dôsledku vysoko nastavenej latky participácie, čo následne môže vyústiť do ich zdanlivej neochoty zapájať sa do participatívnych procesov.

Koordinácia a implementácia participatívnych procesov

Pre úspešnú implementáciu participatívnych procesov je dôležité, aby boli systematicky koordinované. Systematická koordinácia umožňuje efektívne využívanie zdrojov, prispieva k synergii a komplementárnosti postupov na jednotlivých odboroch, podporuje vytváranie konsolidovanej vízie a plánu, zlepšuje účinnosť rozhodovania a zabraňuje duplicitě postupov. Preto nás v pilotnom testovaní zaujímalo aj to, kto má v mestách/obciach na starosti koordináciu participatívnych procesov na jednotlivých odboroch.

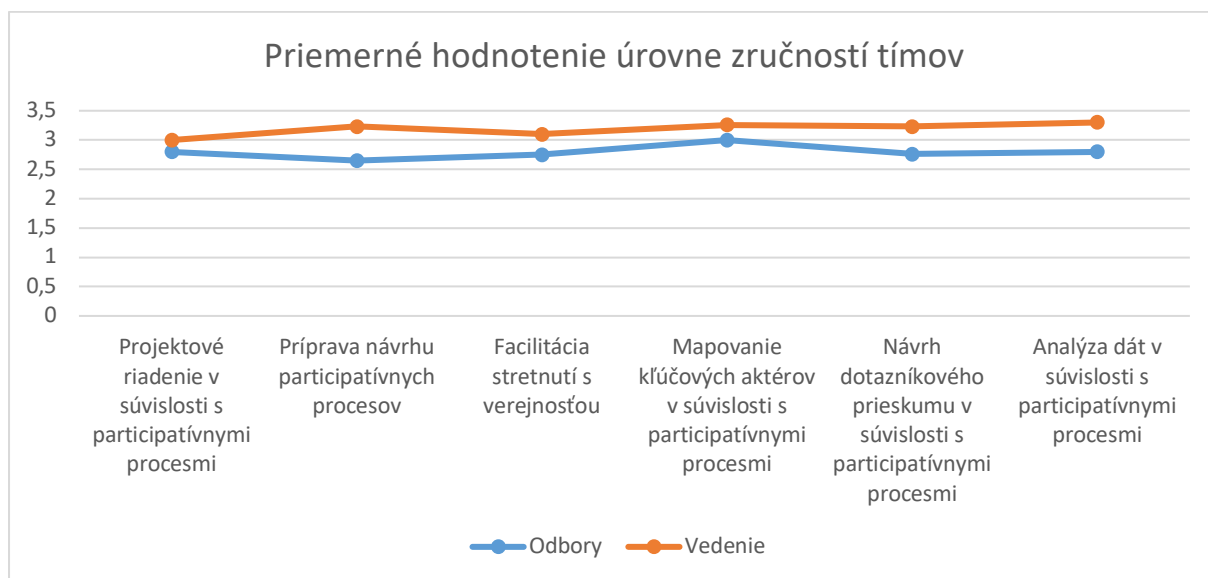
Približne tretina respondentov/tiek uviedla, že v ich meste/obce chýba stabilný systém koordinácie participatívnych procesov. Najčastejšou odpoveďou bolo, že participatívne procesy koordinuje ten pracovník, ktorý má na to práve čas (31,1 %). Približne pätina respondentov (20,3 %) uviedla, že participatívne procesy na ich odbore koordinuje samostatné oddelenie koordinácie, ktoré koordinuje a implementuje participatívne procesy na všetkých odboroch. Ďalších 18,9 % respondentov uviedlo, že ich odbor má vyčleneného pracovníka, ktorý je zodpovedný za koordináciu a implementáciu participatívnych procesov na ich odbore. A 9,5 % respondentov uviedlo, že nemajú na svojom odbore nikoho, kto by bol zodpovedný za koordináciu a implementáciu participatívnych procesov. Zvyšných vyše 20 % odpovedí predstavovali iné možnosti zabezpečenia koordinácie a implementácie participatívnych procesov, napr. vedúci a odborní referenti odboru, externí koordinátori, prípadne pracovníci, ktorí sú zodpovední za implementáciu projektov. Tieto odpovede potvrdili aj respondenti/tky z radov vedenia miest a obcí.

N=74

Zručnosti tímov potrebné pre implementáciu participatívnych procesov

Úspešná implementácia participatívnych procesov vyžaduje súbor istých zručností, napríklad projektové riadenie, facilitácia stretnutí s verejnosťou mapovanie kľúčových aktérov a pod. V pilotnom testovaní nás preto zaujímalo aj to, ako zástupcovia/kyne miest/obcí vnímali úroveň rôznych zručností svojich tímov. Respondenti mali jednotlivé preddefinované zručnosti ich tímov/zamestnancov ohodnotiť známkou 0 až 5, kde 0 znamenalo, že touto zručnosťou nedisponuje, a 5 znamenalo, že všetci v tíme sú v danej zručnosti skvelí. Najlepšie hodnotenie získala zručnosť „mapovanie kľúčových aktérov v súvislosti s participatívnymi procesmi“. Priemerné hodnotenia jednotlivých zručností sú zobrazené v grafe nižšie.

Ako vidno z grafu vyššie, respondenti z radov vedenia miest/obcí hodnotili úroveň zručností svojich zamestnancov/kýň o niečo pozitívnejšie, než samotní zástupcovia/kyne jednotlivých odborov.

Hodnotenie priebehu participatívnych procesov

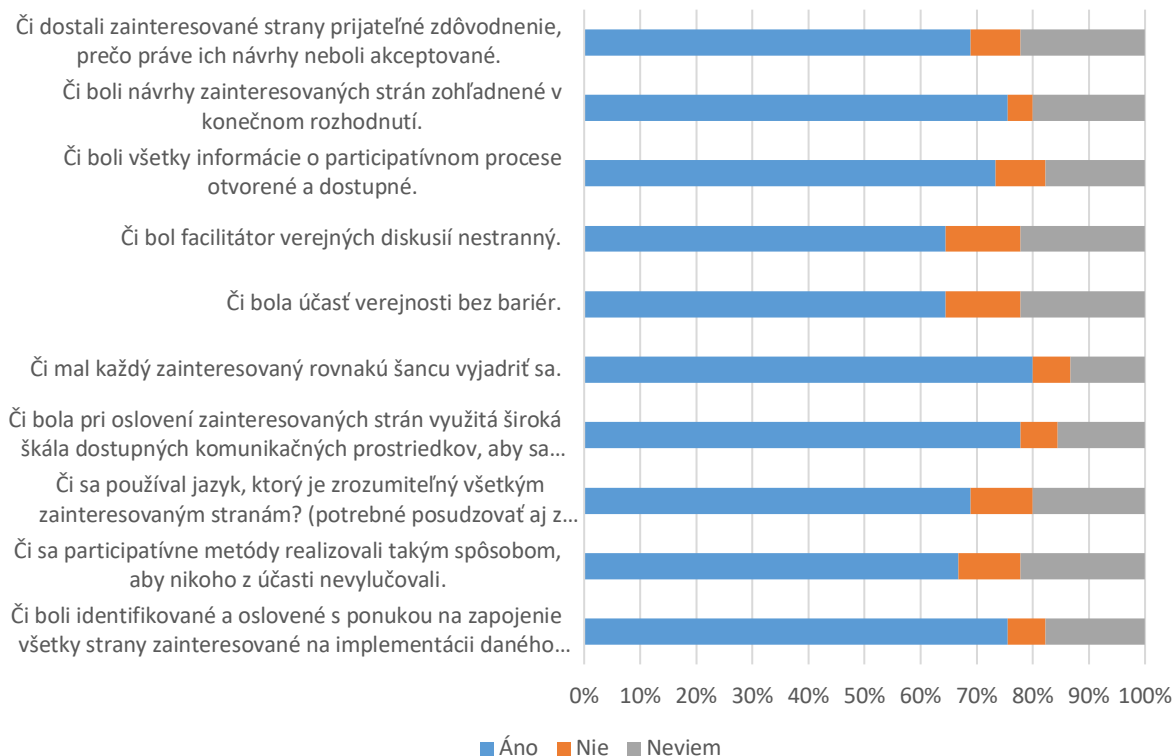
Hodnotenie priebehu participatívnych procesov je kľúčovou zložkou ich implementácie. Je dôležité z niekoľkých dôvodov. Umožňuje zhodnotiť ich efektívnosť, získať spätnú väzbu, zabezpečiť transparentnosť procesov a identifikovať výzvy a problémy, ale aj ukazovatele úspechu. Zároveň posilňuje legitímnosť participatívnych procesov, zlepšuje zapojenie občanov a podporuje otvorený dialóg a vzájomnú dôveru.

Viac než polovica (52,7 %) respondentov/tiek zastupujúcich odbory mestských/obecných úradov uviedla, že hodnotenie prebieha interne v rámci odboru a koordinuje ho pracovník, ktorý koordinoval aj participatívny proces. Okrem toho 37,8 % uviedlo, že na ich odbore participatívne procesy nevyhodnocujú. Zvyšných 9,5 % zahŕňalo rôzne odpovede, napr. že vyhodnotenie realizuje vedúca oddelenia, prípadne výkonný výbor participatívneho rozpočtu. Spomedzi respondentov/tiek, ktorí/é reprezentovali vedenie miest/obcí až 70 % uviedlo, že hodnotenie prebieha interne a 26,7 %, že v ich meste/obci participatívne procesy nevyhodnocujú.

V niektorých samosprávach dochádzalo k zamieňaniu pojmu “hodnotenie priebehu participatívnych procesov” za “hodnotenie výsledku participatívnych procesov”, čo opäť naznačuje nedostatočné porozumenie téme participácie a potrebe zvyšovania povedomia zamestnancov/kýň verejných samospráv o tejto oblasti.

Hodnotenie participatívnych procesov sa môže skladať z rôznych krokov. V dotazníku sme nadefinovali tie, ktoré na základe našich poznatkov a skúseností považujeme za najvýznamnejšie (pozri graf nižšie).

Hodnotenie krokov participatívnych procesov

N=45

Ako vidno z grafu, väčšina respondentov/tiek uvádzala, že vyhodnocujú všetky kroky participatívnych procesov, avšak pri všetkých krokoch bola zároveň prítomná aj istá miera neistoty (pri každom okolo 20 %). V prípade respondentov/tiek, ktorí/é reprezentovali vedenia miest/obcí, taktiež väčšina uvádzala, že hodnotia všetky kroky participatívnych procesov, avšak miera neistoty bola o niečo vyššia (približne 20 % – 25 % pri každom kroku) – vyskytovali sa prakticky len odpovede „áno“ a „neviem“. To naznačuje, že hodnotenie participatívnych procesov je oblasť, v ktorej by samosprávy potrebovali viac podpory. Zároveň je v tejto oblasti dôležité poznamenať, že analýzy z jednotlivých miest a obcí naznačujú, že odpovede na otázku hodnotenia jednotlivých krokov participatívnych procesov pravdepodobne nie vždy zodpovedali realite. V niektorých prípadoch respondenti/tky odpovedali, že jednotlivé kroky vyhodnocujú, avšak doplnili, že len čiastočne. V iných prípadoch zase uvádzali, že vyhodnocujú aj kroky, ktoré podľa autora/ky analýzy (teda koordinátorky pilotného testovania v danom meste/obci) nebolo súčasťou participatívneho procesu. Opäť tu teda narážame na výrazné neporozumenie a nedostatočné uchopenie témy riadenej participácie. Táto oblasť by zároveň vyžadovala podrobnejšie skúmanie, keďže pri viacerých krokoch respondenti/tky uvádzali, že záleží od situácie alebo že nevedia, čo sa tým presne myslí (napr. otázka na to, či boli návrhy zainteresovaných strán zohľadnené v konečnom rozhodnutí).

Participatívne rozpočty

Participatívne rozpočty, ako proces, ktorý umožňuje občanom aktívne sa zapájať do rozhodovacieho procesu o rozdeľovaní finančných prostriedkov, **je v súčasnosti pravdepodobne najrozšírenejšou participatívnou metódou** na lokálnej úrovni na Slovensku. V rámci nášho pilotného testovania stavu a podmienok participácie na lokálnej úrovni viac než polovica (52,7 %) respondentov/tiek uviedla, že využívajú metódu participatívnych rozpočtov. Iniciátormi spustenia participatívneho rozpočtu boli rôzni aktéri: finančná komisia, prednostka mestského úradu, miestna komunitná nadácia, odbor stratégií, poslanci mestského zastupiteľstva, avšak najčastejšou odpoveďou bolo, že iniciátorom zavedenia participatívneho rozpočtu bolo vedenie mesta. Nie všetci respondenti/tky na túto otázku dokázali odpovedať, a, zároveň, v niektorých mestách/obciach uvádzali respondenti/tky aj rozličné odpovede. To súvisí s nízkou mierou koordinovanosti participatívnych procesov na lokálnej úrovni, kedy jednotlivé odbory nemajú vedomosť o tom, čo sa v oblasti participácie deje mimo ich agendy.

Koordinátorom participatívnych rozpočtov býva najčastejšie koordinátor participatívneho rozpočtu, ktorý je zamestnancom mestského/obecného úradu (28,3 %) (pozri graf nižšie).

N=46

Tematické zameranie participatívneho rozpočtu najčastejšie definuje samospráva v pravidlách participatívneho rozpočtu (52,2 %) a len približne pätina (21,7 %) respondentov/tiek uviedlo, že oblasti podpory definujú občania svojimi nápadi, s ktorými prídu na prvé verejné stretnutie k participatívne rozpočtu. Odpovede vedenia miest/obcí vykazovali podobný trend ako v prípade odpovedí odborov, aj keď podiel respondentov/tiek z vedenie miest/obcí, ktorí/é uviedli, že tematické zameranie definuje samospráva, bola väčšia (približne ¾). Respondenti/tky z vedenia zároveň neuviedli žiadne ďalšie možnosti definovania oblastí podpory participatívneho rozpočtu (len definovanie samosprávou a občanmi na prvom verejnom stretnutí).

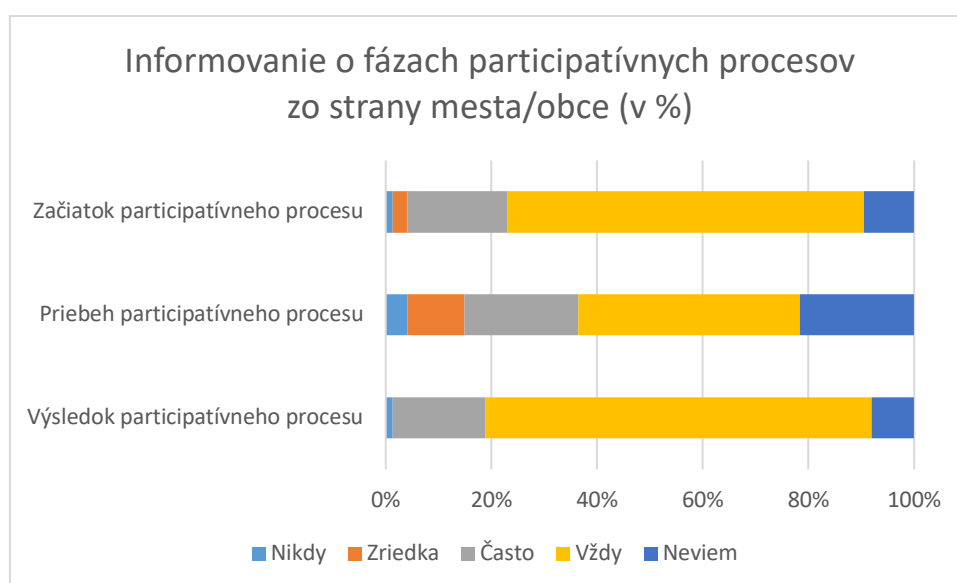
O procesoch a výsledkoch participatívneho rozpočtu mesto/obec najčastejšie informuje s využitím rôznych komunikačných kanálov: lokálne noviny, TV a rádio, sociálne siete mesta/obce, webová stránka mesta/obce, email, sms správy, mobilná aplikácia, úradná tabuľa a plagáty.

INFORMOVANIE O PARTICIPÁCII

Informovanie verejnosti o participatívnych procesoch je kľúčovým predpokladom ich úspešnej implementácie. Je nevyhnutné pre zabezpečenie ich legitímnosti, účinnosti, i inkluzivity. Efektívne poskytovanie informácií o participatívnych procesoch zabezpečuje ich transparentnosť, posilňuje dôveru voči samospráve, zvyšuje občiansku gramotnosť, ale pôsobí aj ako prevencia konfliktov a nedôvery, pretože posilňuje dialóg medzi občanmi a samosprávou.

Samosprávy zapojené do tohto pilotného testovania využívajú pri informovaní o participatívnych procesoch nasledovné informačné kanály: lokálne noviny, TV a rádio, sociálne siete mesta/obce, webová stránka mesta/obce, email, sms správy, mobilná aplikácia, úradná tabuľa a plagáty.

Väčšina samospráv sa sústreďuje na informovanie najmä o začiatku a výsledkoch participatívneho procesu a menej pozornosti venuje informovaniu o jeho priebehu (pozri graf nižšie).

N=74

Tieto zistenia potvrdili aj odpovede respondentov/tiek reprezentujúcich vedenie miest/obcí, a podobne je to aj v prípade informovania o participatívnych procesoch zo strany jednotlivých odborov – taktiež sa vo väčšej miere sústredia na informovanie verejnosti o začiatku a výsledku participatívnych procesov a menej o ich priebehu.

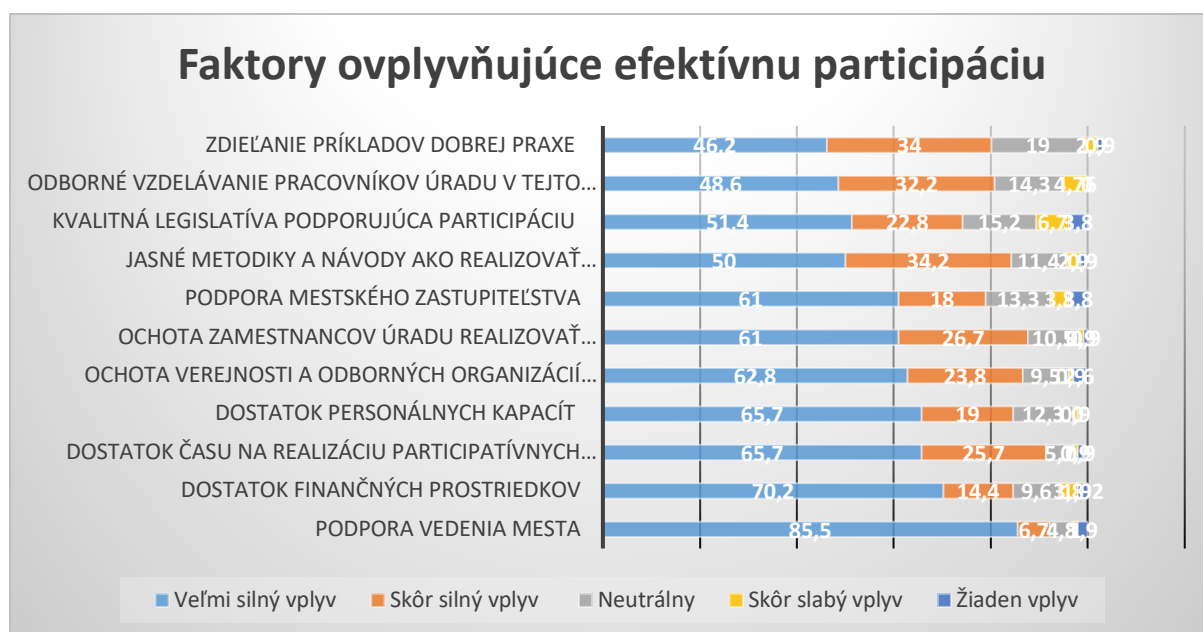
Viacere samosprávy využívajú aplikáciu Munipolis. Spôsob informovania zároveň v niektorých, najmä väčších samosprávach, závisí od typu projektu, ktorý sa rieši participatívne. Ak sa napríklad rieši parkovanie na konkrétnej ulici či vybudovanie ihriska, využívajú sa plagáty rozmiestnené v danej lokalite, prípadne sa informácie zdieľajú v facebookovej skupine združujúcej obyvateľov danej štvrte. V prípade projektov s celomestským dopadom (napr. rekonštrukcia mestského trhoviska) sa využíva informovanie prostredníctvom mestskej televízie či tlačových médií. Jedna samospráva prevádzkuje aj samostatný web, kde zverejňuje informácie o všetkých prebiehajúcich participatívnych procesoch.

MOŽNOSTI A BARIÉRY PARTICIPÁCIE

V ďalšej časti pilotného testovania sme sa zamerali na to, aké faktory prispievajú podľa zástupcov samospráv k tomu, aby participácia prebiehala efektívne a s akými konkrétnymi prekážkami sa pri realizácii participatívnych procesov v praxi stretávajú.

Najvýznamnejšími faktormi pre úspešnú participáciu sú podpora vedenia mesta, dostatok financií, času a personálnych kapacít

Na to, aby mohli byť v meste alebo obci realizované participatívne procesy, je veľmi kľúčová podpora vedenia. Tá sa objavovala najčastejšie medzi uvádzanými vplyvmi na efektívnu participáciu. Až 85,5 % respondentov uviedlo, že podpora vedenia má **veľmi silný vplyv** na realizáciu participácie. Podľa respondentov je to najdôležitejší faktor bez ktorého nemá ani zmysel začať realizovať participatívne procesy, lebo by boli len úplne formálne, prípadne by ostalo len pri zákonných podmienkach informovania obyvateľov o tom, čo sa v meste deje. Naopak, ak vedenie mesta tieto procesy podporuje, má to výrazný vplyv na rozsah aj kvalitu týchto procesov, zároveň aj jednotlivé odbory či zamestnanci sú sami ochotnejší sa do týchto procesov zapájať.

Dostatok finančných prostriedkov, času a personálnych kapacít boli tiež faktory, ktoré majú silný vplyv na efektívnu participáciu. V súčasnosti mnohé samosprávy zápasia s nedostatkom finančných prostriedkov a musia ich venovať na iné aktivity, preto ak uvažujú mestá nad skutočným zavádzaním participatívnych procesov, je veľmi dôležité, aby mysleli pri rozpočtoch aj na participatívne procesy, prípadne hľadali iné zdroje financovania či už z európskych alebo iných fondov. Bez peňazí podľa mnohých respondentov budú participatívne procesy len veľmi formálne alebo neefektívne. To isté platí aj pre personálne kapacity, ktoré sú samozrejme prepojené aj s časovými možnosťami. Zároveň, personálne kapacity sú často naviazané práve na finančné prostriedky, takže tieto tri faktory spoločne majú veľmi silný vplyv na efektivitu participácie. 65 – 70 % respondentov ich uvádzalo ako veľmi silné faktory pre efektívnu participáciu.

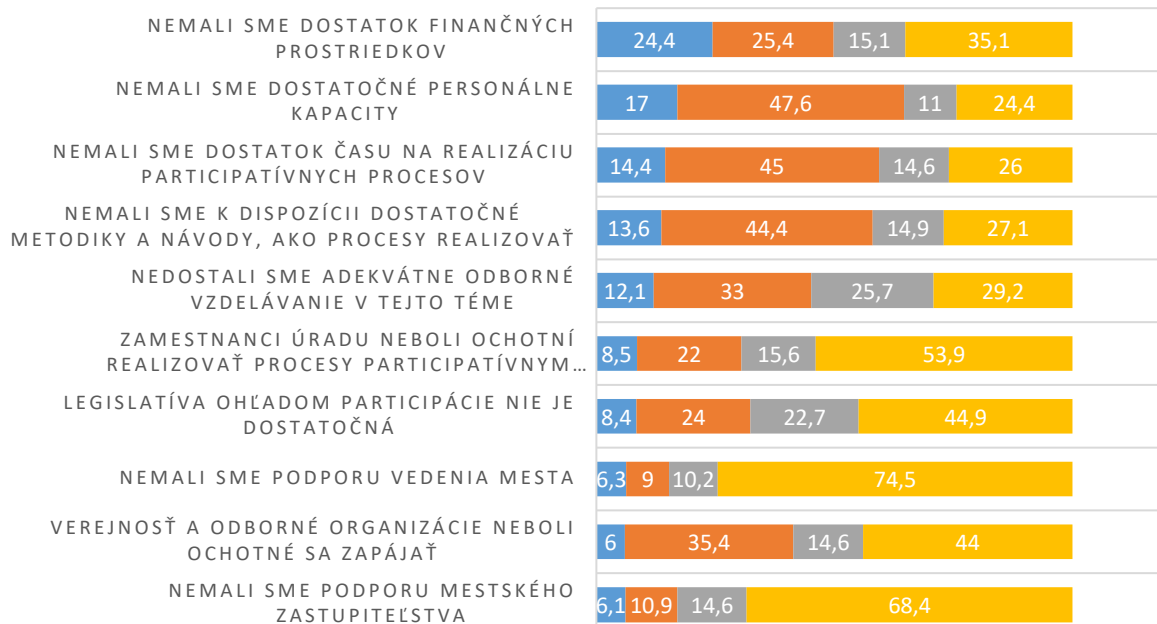
Samozrejme, existujú aj ďalšie faktory, ktoré sú považované za dôležité, ako napríklad ochota verejnosti sa zapájať, ochota zamestnancov púšťať sa do týchto procesov, ale napríklad aj vzdelávanie, odborné metodiky alebo zdieľanie príkladov dobrej praxe. Tie však boli uvádzané ako dôležité faktory, ale nemajú až taký silný vplyv ako tie vyššie spomenuté. Dôvodom je najmä to, že ak sú splnené prvé podmienky, tak dohľadať metodiky, motivovať verejnosť alebo zamestnancov, nie je až taký problém, pretože sú na meste/ v obci zamestnaní ľudia, ktorí sa týmito témami venujú a môžu tieto potenciálne bariéry odstraňovať. Aj keď je niečo nejasné, snažia sa nájsť spôsob ako zapojiť rôzne skupiny do rozhodovania, samostatne si doštudujú problematiku alebo sa s niekým poradia – nie je to teda neodstrániteľná bariéra.

Financie, čas a nedostatok personálnych kapacít sú aj reálnymi bariérami v realizácii participatívnych procesov

V ďalšej otázke sme sa zamerali na to, s akými reálnymi prekážkami sa v mestách a obciach ľudia stretávajú pri realizácii participácie. Kým podpora vedenia mesta bola uvádzaná ako kľúčový potenciálny faktor efektívnej participácie, v mestách a obciach, ktoré boli zapojené do pilotného testovania nebol tento faktor uvádzaný ako reálna prekážka, teda zamestnanci mesta majú reálnu podporu vedenia mesta pri participácii. Až 74,5 % respondentov uviedlo, že nedostatočná podpora mesta nebol ich prípad. Málokedy sa stalo, že by vedenie mesta participatívne procesy vôbec nepodporovalo. V niektorých prípadoch sa stávalo, že oficiálne podpora zo strany mesta síce bola, ale nefungovala dobre komunikácia – či už od vedenia mesta, alebo vo vnútri mestského/obecného úradu. Častejšie sa objavovala ako prekážka nedostatočná podpora mestského zastupiteľstva – aj na základe konkrétnych skúseností, napríklad pri územnom plánovaní mesta alebo podobných procesoch.

REÁLNE BARIÉRY

■ Bola to výrazná prekážka ■ Čiastočne to bola prekážka ■ Vôbec to nebola prekážka ■ Nebol to náš prípad

Najčastejšou reálnou prekážkou podľa respondentov bol **nedostatok finančných prostriedkov**, to ako výraznú alebo čiastočnú reálnu prekážku uvádzala takmer polovica respondentov. Finančné prostriedky boli často prekážkou ani nie tak pri realizácii samotných procesov, ako v realizácii výsledkov týchto procesov – teda napríklad pri rozdeľovaní prostriedkov na základe participatívnych rozpočtov, alebo pri realizácii iných projektov, ktoré z participatívnych procesov vzišli.

Čo sa týka dostatku **personálnych kapacít**, tak len 17 % respondentov uviedlo, že to bola výrazná prekážka, ale až 47,6 %, že to bola čiastočná prekážka. To znamená, že nedostatok ľudí nespôsobil, že sa participatívne procesy vôbec nemohli realizovať, ale komplikovalo to ich realizáciu. **Personálne kapacity** sú pomerne veľkým problémom **v obciach alebo menších mestách**, kde zamestnanci majú často kumulatívne pozície a nemajú tak dostatočné kapacity a možnosti venovať sa tejto téme intenzívne. Vzhľadom na finančné problémy samospráv však zabezpečiť personálne kapacity na participáciu býva problém aj vo väčších mestách. Je tak nedostatočný priestor na systematickú prácu, participatívne procesy sa robia ad hoc, nie sú ani efektívne rozdelené zodpovednosti za jednotlivé procesy.

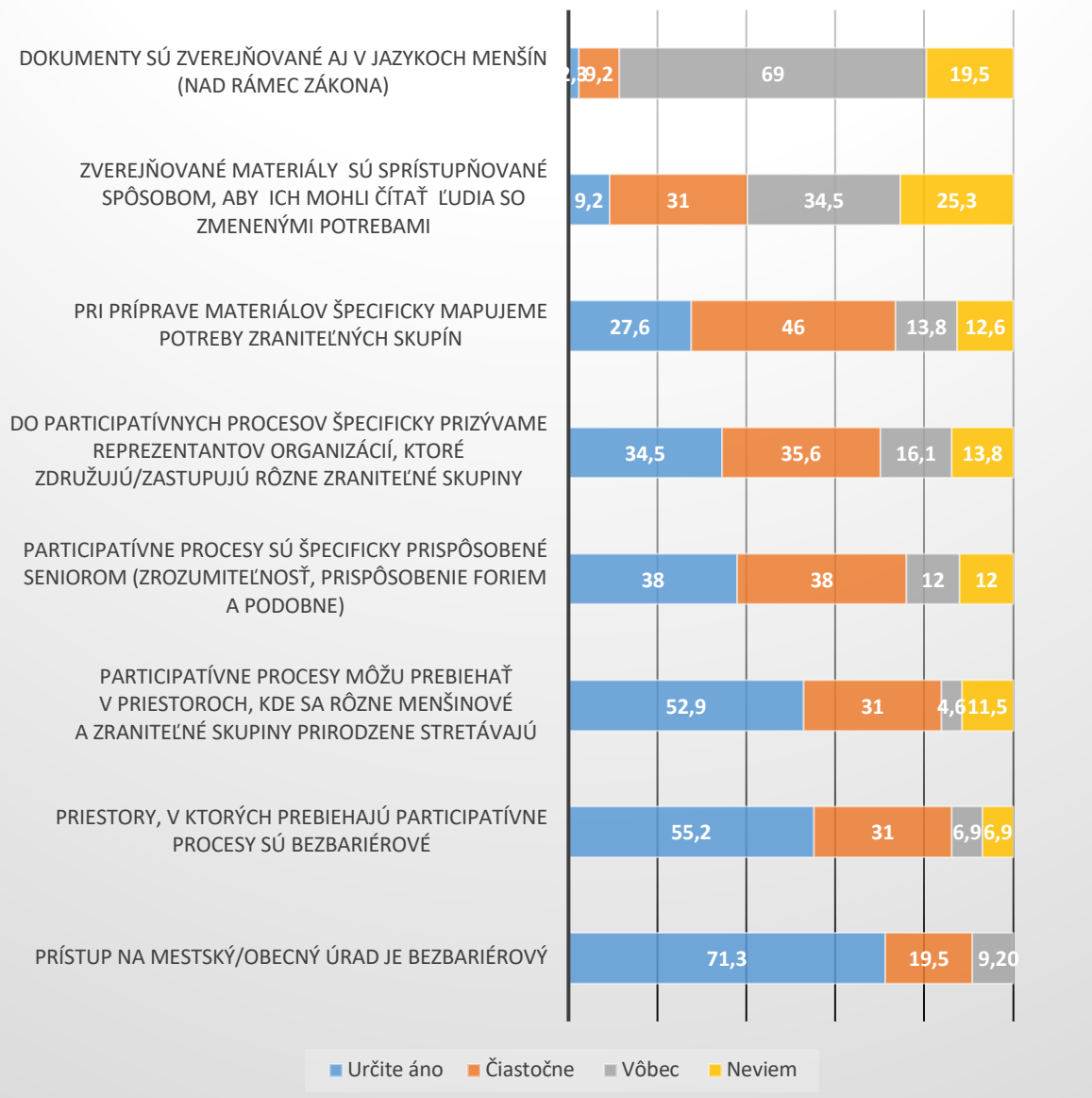
Ochota zamestnancov zapájať sa do týchto procesov súvisí s vyššie spomínanými bariérami. Je odvodená od finančného ohodnotenia, časovej náročnosti, zamestnanci majú pocit, že majú príliš veľa práce a ich ochota zapájať sa je preto značne limitovaná. To môže súvisieť aj s nedostatkom **odborného vzdelávania a komunikácie témy participácie** v samospráve, ak sa o téme nedostatočne hovorí a nie je to súčasťou „kultúry mesta/obce“, zamestnanci neprejavujú až takú ochotu venovať sa týmto procesom.

Ochota ľudí a odbornej verejnosti zapájať sa do participatívnych procesov bola výraznou prekážkou u 6 % respondentov a u 35 % to bola čiastočná prekážka. Ako sme už uvádzali vyššie, v mestách obvykle nebýva problém s tým, že by ľudia nevedeli, čo chcú, ale participatívne procesy nie sú ešte veľmi efektívne nastavené, ľudia nie sú „zvyknutí zapájať sa“ a v niektorých prípadoch dochádzalo v praxi k tomu, že bežní obyvatelia aj prejavili záujem, avšak reálne sa nedostavili na stretnutia a podobne. **Odborná verejnosť** je v tomto oveľa aktívnejšia, obvykle majú dobré expertné zázemie, vedia dobre formulovať svoje postoje a očakávania od mesta/obce, ale sami sú často veľmi zahltení svojimi aktivitami a neostáva im dostatok času na stretnutia a intenzívnejšiu prácu so samosprávami.

Bariéry zapájania zraniteľných skupín

Na to, aby participatívne procesy prebiehali naozaj efektívne, je dôležité, aby boli do nich zapájaní naozaj všetci obyvatelia, aj tí, ktorí sú z rôznych špecifických, či zraniteľných skupín, ako napríklad ľudia z menších, seniori alebo ľudia so zdravotným znevýhodnením. Na to, aby mohli aj oni participovať, je často dôležité prispôbovať podmienky a prostredie, kde sa participatívne procesy odohrávajú, ich potrebám a špecifikám. Napríklad by mali byť priestory bezbariérové, dokumenty poskytované v jazyku alebo forme, ktorej všetci obyvatelia rozumejú, alebo v prípade seniorov prispôbovať podmienky tomu, že môžu byť rýchlo unavení, nedostatočne dobre vidia a podobne.

Zabezpečenie zapájania zraniteľných skupín

V tejto časti respondenti veľmi často nemali dostatok informácií, neboli si istí, či sú jednotlivé možnosti zapájania zraniteľných skupín dostatočne zabezpečené. Z analýz bolo zrejmé, že týmto témam sa v mestách, obciach nevenuje veľká pozornosť napriek tomu, že zapájanie týchto skupín považujú zástupcovia miest a obcí za veľmi dôležité, ako sme o tom písali v časti o vnímaní participácie.

Až 71 % respondentov v pilotnom testovaní (zástupcov rôznych odborov) uvádzalo, že prístup na mestský úrad je bezbariérový a o niečo viac ako polovica (55,2 %) uviedla, že bezbariérové sú aj prístupy do priestorov, kde participatívne procesy obvykle prebiehajú.

Analýzy za jednotlivé mestá ukázali, že nie je jednoznačný názor na to, či sú priestory skutočne bezbariérové, niekedy sa samotní respondenti z jedného mesta/obce nezhodli v odpovediach na túto otázku. Niekedy to nebolo jednoznačné, napríklad v prípadoch, kedy má mesto viacero budov a bezbariérovosť je zabezpečená len v niektorých z nich. Vo viacerých mestách sa priestory mestských úradov v súčasnosti práve rekonštruujú, aby bola bezbariérovosť zabezpečená. V niektorých prípadoch respondenti spomínali, že je síce bezbariérovosť zabezpečená, ale nie mestský úrad alebo jednotlivé priestory nie sú dostatočne označené pre nevidiacich alebo pre ľudí s ťažkým zdravotným postihnutím, prípadne navigácia na mestskom úrade nie je dostatočná pre ľudí, ktorí majú nejaké zdravotné znevýhodnenie.

Zverejňovanie dokumentov v zrozumiteľnej forme je evidentne téma, o ktorej sa v mestách veľmi málo hovorí. Až štvrtina respondentov vôbec nevedela na túto otázku odpovedať a len 6 % uviedlo, že určite sú dokumenty takto zverejňované. Tretina uviedla, že táto podmienka je splnená čiastočne. Niektorí respondenti v analýzach vraveli, že takto dokumenty zverejňované nie sú, ale koordinátori participácie mali vedomosti o tom, že áno – napríklad aj webstránky mesta či jednotlivé dokumenty sú už prispôbené napríklad nevidiacim alebo ľuďom so zmenenými potrebami. Podobne ako v prípade rekonštrukcie úradov, aj prispôsobovanie webstránok je v niektorých zo zapojených miest v súčasnosti v procese zavádzania a prispôsobovania potrebám zraniteľných skupín.

Čo sa týka prispôsobovania participatívnych procesov **seniorom**, v tejto otázke neboli respondenti dostatočne informovaní. Napriek tomu, že 38 % uviedlo, že tieto podmienky sú prispôsobované úplne a podobné percento uviedlo, že čiastočne, analýzy, ktoré pripravili koordinátori participácie poukazujú skôr na to, že zástupcovia miest a obcí nevedia úplne, čo znamená prispôbovať participatívne procesy seniorom a často si ani nevedeli predstaviť, aké špecifické potreby by seniori mohli mať. Vzhľadom na to, že seniori aj podľa zistení z tohto mapovania sú skupinou, ktorá sa participatívnych procesov rada zúčastňuje, ale aj vzhľadom na demografické zmeny a postupné výrazné starnutie populácie, bude do budúcnosti veľmi dôležité, aby sa tieto procesy práve seniorom prispôbovali.

Hypoteticky môžu participatívne procesy prebiehať aj v rôznych prostrediach, kde sa zraniteľné skupiny samé prirodzene združujú alebo stretávajú, preto aj pomerne veľká časť respondentov uviedla túto možnosť ako reálnu (teda že takáto možnosť existuje), avšak nie je z výpovedí respondentov zrejmé, či ich na participatívne procesy aj v skutočnosti využívajú.

Respondenti v analýzach uvádzali, že takéto priestory v ich meste existujú – rôzne kluby seniorov, centrá voľného času, denných centrách, komunitných centrách či priamo na školách. Do budúcnosti by bolo pre efektívnosť participatívnych procesov vhodné zvažovať aj tieto možnosti a zapájať tak ľudí zo zraniteľných skupín aj tam, kde sú na to podmienky dostatočne vytvorené.

Mapovanie potrieb zraniteľných skupín je tiež veľmi dôležitý faktor, ktorý ovplyvňuje to, či politiky zamerané na rozvoj mesta/obce alebo napĺňanie potrieb a očakávaní rôznych skupín obyvateľov je brané do úvahy. Necelá tretina respondentov uviedla, že určite takéto možnosti využívajú, takmer polovica využíva tieto možnosti čiastočne. To znamená, že pri niektorých skupinách sa mapovaniu potrieb venujú intenzívnejšie ako pri iných. Analýzy však nepriniesli podrobnejšie informácie o tom, ako toto mapovanie potrieb prebieha, na aké skupiny sa zameriava, aké metódy bývajú využívané a podobne. Nevieme ani, či to, čo považujú respondenti za mapovanie potrieb aj reálnym mapovaním je a či sa špecificky zameriavajú na konkrétne skupiny, pri ktorých má aj samotné mapovanie potrieb svoje špecifiká, na ktoré je potrebné brať ohľad.

POTREBY DO BUDÚCNOSTI

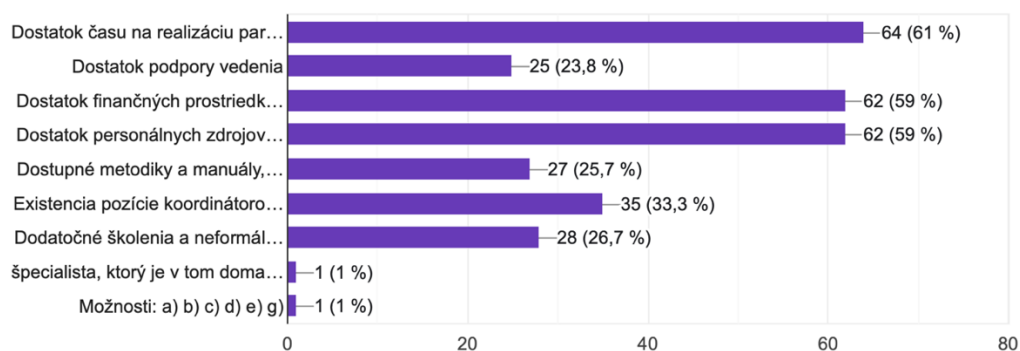
Aby mohli byť participatívne procesy v mestách a obciach realizované efektívne, je dôležité vedieť aj to, ako sa môžu mestá zdokonaľovať v nastavovaní procesov, čo považujú oni sami za dôležité a aké typy podpory v oblasti vzdelávania by do budúcnosti potrebovali.

Prvá otázka, na ktorú sme sa zamerali bolo to, čo by zástupcom miest najviac uľahčilo participatívne procesy. Medzi tri najčastejšie vybrané možnosti patrilo najmä dostatok času na realizáciu participatívnych procesov, dostatok finančných prostriedkov a času.

To úplne korešponduje s tým, čo vnímajú ako najdôležitejšie faktory, resp. prekážky na realizáciu participatívnych procesov v danej samospráve. Aj analýzy jednotlivých miest poukazujú na to, že respondenti práve tieto aspekty považovali za kľúčové a ostatné síce hodnotili ako dôležité, nie však úplne nevyhnutné. S financiami, časom a personálnymi kapacitami súviselo aj to, že mnohí vnímajú ako veľmi dôležitú **potrebu inštitucionalizovať a systematizovať tieto procesy**. To znamená, že by im veľmi uľahčilo prácu a zavádzanie participácie, ak by mali vytvorenú stabilnú pozíciu koordinátorov participácie, alebo celých organizačných zložiek, ktoré by sa venovali participácii. Podľa jedného z respondentov by bolo ideálne zriadiť samostatnú pozíciu, ktorá by koordinovala všetky stretnutia s obyvateľmi za celý úrad, odborní referenti by tým pádom riešili len odborné veci, čo by ich odľahčovalo od administratívneho a organizačného zaťaženia.

27. Čo by vám uľahčilo zapájanie verejnosti do rozhodovania v budúcnosti? (vyberte najviac tri možnosti, ktoré považujete za najdôležitejšie)

105 odpovedí

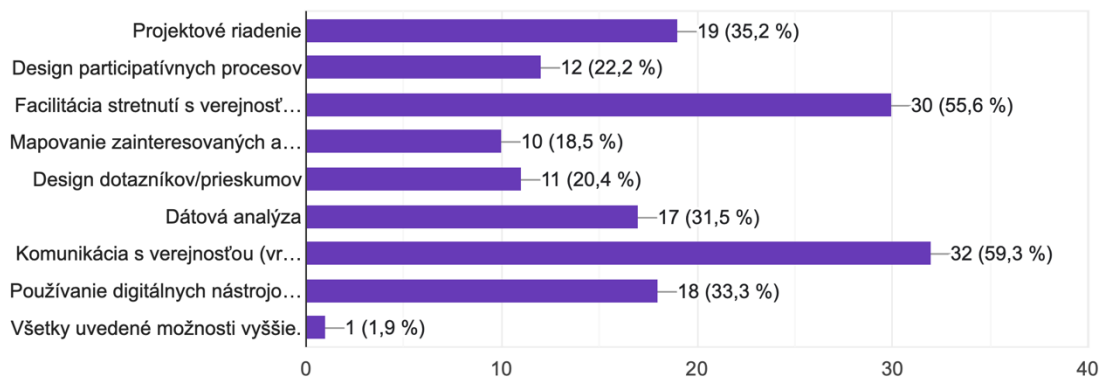

Vo vzdelávacej oblasti by zástupcovia miest a obcí najviac privítali tému facilitácie stretnutí s verejnosťou a komunikáciu

Potreba dostupných metodík a manuálov, či odborné vzdelávanie bolo tiež pomerne často prítomné medzi tromi najdôležitejšími faktormi, ktoré môžu uľahčiť participáciu. Nasledujúci graf ukazuje, že témy školení by sa mali zameriavať predovšetkým na facilitáciu stretnutí s verejnosťou alebo komunikáciu s verejnosťou. Na to, aby boli tieto formy participácie efektívne, je dôležité, aby ich organizátori vedeli dobre odkomunikovať s ľuďmi, ktorých sa to týka a predchádzali tak rôznym konfliktom, ktoré môžu vzniknúť počas diskusií s obyvateľmi. Zaujímavé bolo, že podľa jedného z respondentov by zástupcovia miest potrebovali aj tréningy na facilitáciu a komunikáciu so zraniteľnými skupinami, čo poukazuje na uvedomenie si špecifických potrieb týchto skupín. Mnohí by ocenili aj projektové riadenie alebo školenia v oblasti používania digitálnych nástrojov participácie.

28. O ktoré z nasledujúcich školení by ste mali záujem? (Vyberte najviac tri, ktoré by pre vás boli najviac prínosné)

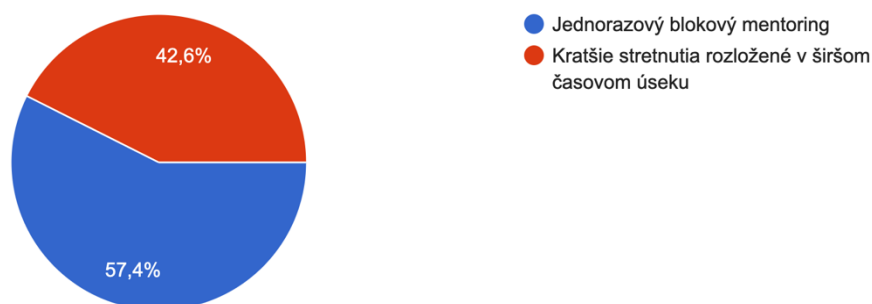
54 odpovedí

Čo sa týka foriem, akými by chceli absolvovať zástupcovia miest odborné vzdelávanie, tu sa odpovede v dotazníkoch ale aj na základe analýz veľmi líšili. Pre viac ako polovicu by bolo vyhovujúce mať školenia jednorazovo v rámci blokového mentoringu. Avšak tí, ktorí podporovali skôr kratšie stretnutia, ktoré by boli rozložené v dlhšom časovom období, hovorili o tom, že sa veľké množstvo informácií rozloží efektívne v čase, nezaberie jednorazovo príliš veľa času a navyše sa vytvára dobrý priestor na priebežné konzultácie o partikulárnych veciach, ktoré sa participatívnych procesov týkajú.

29. Vyhovoval by vám skôr:

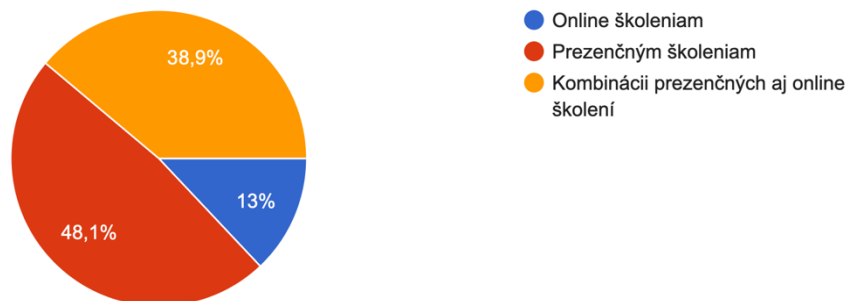
54 odpovedí

Výlučne online formu školení by uprednostnilo len 13 % respondentov, takmer polovica by privítala prezenčné školenia, ktoré považujú za oveľa efektívnejšie a ktoré umožňujú aj vzájomné výmeny skúseností a poznatkov medzi účastníkmi.

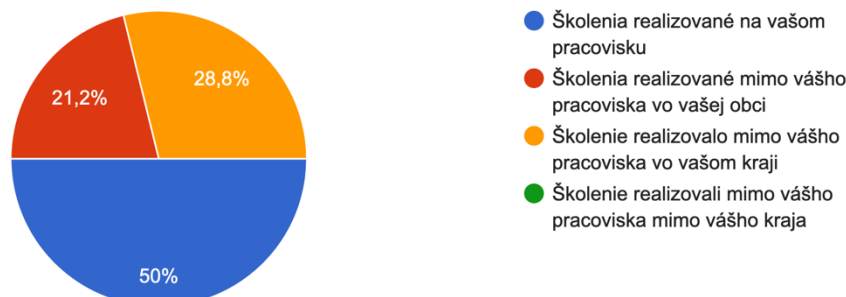
30. Akej forme školení dávate prednosť?

54 odpovedí

31. V prípade prezenčných školení preferujete:

52 odpovedí

Najčastejšie ľudia preferujú školenia priamo na vlastnom pracovisku, čo by im umožnilo neabsentovať z práce na dlhšiu dobu. Na druhej strane, limituje to možnosti výmeny skúseností s inými samosprávami a aj „odpútanie sa“ od bežných pracovných povinností a administratívnej záťaže. Niektorí respondenti spomínali ako zaujímavú aj možnosť absolvovať školenia alebo študijné cesty v zahraničí.

ZHRNUTIE

Vnímanie participácie

Pojem participácia je v zapojených mestách už pomerne etablovaným pojmom, väčšina zapojených respondentov tento pojem pozná a pracuje s ním. Zapojené mestá a obce sa téme participácie venujú najčastejšie **5 – 10 rokov**. Ak sa téme venovali aj dlhšie ako pred desiatimi rokmi, obvykle išlo len o prvé pokusy a zoznamovanie sa s témou, bez adekvátnej metodologickej a odbornej podpory.

Veľmi často sa skloňovanie participácie začalo objavovať v súvislosti so **zavádzaním participatívnych rozpočtov** (pozri časť o participatívnych rozpočtoch nižšie). Druhou témou, v súvislosti s ktorou sa participácia v mestách začala skloňovať, boli prípravy rôznych územných plánov, komplexných rozvojových projektov alebo strategických dokumentov (ako PHSR, Komunitné plány a podobne).

Pre fungovanie mesta je participácia **veľmi dôležitá, ale nie kľúčová téma**. Prakticky nikto z respondentov, ktorí boli zapojení do pilotného testovania, neuviedol, že táto téma nie je pre fungovanie mesta vôbec dôležitá a len necelých desať percent uviedlo, že ide o okrajovú tému. Absolútna väčšina (69,8 %) ju považuje za veľmi dôležitú, ale nie kľúčovú. Za veľmi dôležitú túto tému často považovali najmä politickí reprezentanti miest, teda vedenie mesta. V ich prípade viac ako 30% uviedlo, že téma participácie je pre mesto zásadná. Pre nich je kľúčové poznať názory obyvateľov a reagovať na ich potreby, keďže ide o voličov.

Respondenti v pilotnom testovaní považujú **občiansku spoločnosť, rôzne MNO, združenia a spolky za najdôležitejšie pri zapájaní**. Viac ako 95 % respondentov ich zapojenie považovalo za veľmi alebo skôr dôležité. Podľa analýz práve táto skupina tvorí dôležitú „spojku“ medzi mestom a obyvateľmi a zároveň sú často predstavitelia týchto združení veľmi dobre odborne zdatní, poznajú potreby a bariéry v témach, na ktoré je participatívny proces zameraný a vedia adekvátne spolupracovať a komunikovať so zástupcami mesta. Za druhú najdôležitejšiu skupinu považujú aktéri širokú verejnosť.

Mestá a obce by mali zapájať aj **špecifické skupiny, akými sú ľudia so zdravotným znevýhodnením, seniori, či ľudia so zdravotným znevýhodnením**. Pri ľuďoch so zdravotným znevýhodnením to bolo uvedené až u 88,8 % respondentov a u seniorov to uviedlo až 86,7 % respondentov. **Odborníci a akademické prostredie** považuje za veľmi alebo skôr dôležité pri zapájaní 87,7 % respondentov v testovaní. Podľa respondentov vedia experti identifikovať potenciálne riziká rôznych zmien, navrhnúť alternatívy riešenia situácie, dohliadať na dodržiavanie zákonov stanovených noriem.

Zástupcovia miest považujú participáciu za veľmi dobrý spôsob, **ako zvyšovať dôveru ľudí, mapovať a reagovať na ich potreby a efektívne plánovať politiky**. Vnímanie dôležitosti týchto aspektov je kľúčovou podmienkou na to, aby sa participácia v mestách a obciach stala samozrejmom súčasťou participatívnych procesov, avšak dôležité je, aby mestá a obce vytvárali aj **efektívne nástroje a podmienky** pre to, aby mohli participovať rôzne skupiny obyvateľstva a aj rôzne verejné inštitúcie či organizácie občianskeho sektora.

V analýzach sa ukázala ako dôležitá téma **„náročnosti“** participatívnych procesov. Približne polovica respondentov si myslí, že participácia je veľmi náročná, lebo vyžaduje odbornosť tých, ktorí organizujú participatívne procesy, zároveň 53 % z nich si myslí, že je finančne a časovo náročná.

Skúsenosti s participáciou a informovanie o participatívnych procesoch

Absolútna väčšina respondentov/tiek uviedla, že ich mesto/obec realizuje participatívne procesy. Táto pilotná sonda však ukázala, že v značnej miere chýba porozumenie toho, čo je participácia a špecificky riadená participácia. Mestá a obce najčastejšie využívajú participatívne procesy pri plánovaní verejných priestorov, a najmenej často v oblasti sociálnej inklúzie a výstavby bytov. Značná časť respondentov zároveň nevedela posúdiť, v ktorých oblastiach sa participatívne procesy využívajú, čo naznačuje nedostatočnú koordináciu témy na lokálnej úrovni.

Najčastejšie využívanou participatívnou metódou bolo informovanie verejnosti, ďalšími často využívanými metódami bolo pripomienkovanie strategických dokumentov, pracovné skupiny dotazníkové prieskumy. Metódy, ktoré sú náročnejšie na realizáciu, ako napr. deliberatívne fórum, multistakeholder fórum, konzultačné stánky, patrili k takmer nevyužívaným metódam. Tieto metódy zároveň patrili k tým, ktoré respondenti/tyky ani nepoznali.

Respondenti vnímali **dôležitosť zapájania rôznych skupín** do participatívnych procesov, **avšak ich reálne zapájanie tomu nezodpovedalo**. Je možné, že pre zapájanie rozmanitých skupín do participatívnych procesov by samosprávy potrebovali viac podpory. Do participatívnych procesov najčastejšie zapájajú zástupcov/kyne občianskej spoločnosti (MNO), laickej všeobecnej verejnosti, odborných organizácií a vzdelávacích inštitúcií a zástupcov iných orgánov verejnej správy pôsobiacich v meste/obci. Na druhej strane, najmenej často sú zapájané cirkvi a náboženské skupiny, ľudia z etnických a národnostných menšín a zástupcovia súkromného sektora. V niektorých mestách zároveň vnímajú rôzne zraniteľné skupiny ako súčasť laickej verejnosti a nevenujú im špecifickú pozornosť. Tu však vyvstáva otázka, či takýto prístup dokáže zohľadniť špecifické potreby rozmanitých skupín v prístupe k participatívnym procesom (napr. bezbariérovosť priestorov, zrozumiteľnosť komunikácie a pod.). Najmä vo väčších samosprávach mali respondenti skúsenosť s neochotou obyvateľov zapájať sa.

Približne tretina respondentov/tiek uviedla, že v ich meste/obce chýba stabilný systém koordinácie participatívnych procesov. V týchto samosprávach participatívne procesy koordinuje ten pracovník, ktorý má na to práve čas.

Respondenti/tyky posudzovali aj úroveň zručností svojich kolegov a kolegyň, ktoré sú potrebné pre úspešnú implementáciu participatívnych procesov. Celkovo možno povedať, že respondenti/ky vnímajú úroveň týchto zručností ako priemernú alebo celkom dobrú (priemerné hodnotenie jednotlivých zručností sa pohybovalo od 2,65 do 3 na stupnici od 0 do 5, kde 5 je najvyššia hodnota)

Oblasťou, ktorá by potrebovala výrazné posilnenie je hodnotenie priebehu participatívnych procesov. Viac než tretina respondentov/tiek uviedla, že priebeh participatívnych procesov sa v ich meste/obci nijako nevyhodnocuje.

Pri informovaní o participatívnych procesoch sa mestá/obce sústreďujú skôr na informovanie o začiatku a výsledkoch, avšak v menšej miere o priebehu. Na informovanie využívajú všetky možné dostupné informačné kanály od letákov a plagátov, cez web a sociálne siete mesta/obce až po miestne médiá. Spôsob zdieľania informácií niektoré samosprávy prispôbujú konkrétnemu participatívnemu procesu.

Možnosti a bariéry participácie

Na to, aby mohli byť v meste alebo obci realizované participatívne procesy, je veľmi kľúčová podpora vedenia. Tá sa objavovala najčastejšie medzi uvádzanými vplyvmi na efektívnu participáciu. Až 85,5% respondentov uviedlo, že podpora vedenia má **veľmi silný vplyv** na realizáciu participácie. Podľa respondentov je to najdôležitejší faktor bez ktorého nemá ani zmysel začať realizovať participatívne procesy.

Dostatok finančných prostriedkov, času a personálnych kapacít boli tiež faktory, ktoré majú silný vplyv na efektívnu participáciu. V súčasnosti mnohé samosprávy zápasia s nedostatkom finančných prostriedkov a musia ich venovať na iné aktivity, preto ak uvažujú mestá nad skutočným zavádzaním participatívnych procesov, je veľmi dôležité, aby mysleli pri rozpočtoch aj na participatívne procesy, prípadne hľadali iné zdroje financovania či už z európskych alebo iných fondov.

Kým podpora vedenia mesta bola uvádzaná ako kľúčový potenciálny faktor efektívnej participácie, v mestách a obciach, ktoré boli zapojené do pilotného testovania nebol tento faktor uvádzaný ako **reálna prekážka**, teda zamestnanci mesta majú reálnu podporu vedenia mesta pri participácii. Najčastejšou reálnou prekážkou podľa respondentov bol **nedostatok finančných prostriedkov**, to ako výraznú alebo čiastočnú reálnu prekážku uvádzala takmer polovica respondentov. Finančné prostriedky boli často prekážkou ani nie tak pri realizácii samotných procesov, ako v realizácii výsledkov týchto procesov – teda napríklad pri rozdeľovaní prostriedkov na základe participatívnych rozpočtov, alebo pri realizácii iných projektov, ktoré z participatívnych procesov vzišli.

Na to, aby participatívne procesy prebiehali naozaj efektívne, je dôležité, aby boli do nich zapájaní naozaj všetci obyvatelia, aj tí, ktorí sú z rôznych špecifických, či zraniteľných skupín, ako napríklad ľudia z menších, seniory alebo ľudia so zdravotným znevýhodnením. Na to, aby mohli aj oni participovať, je často dôležité prispôbovať podmienky a prostredie, kde sa participatívne procesy odohrávajú, ich potrebám a špecifikám.

Až 71 % respondentov v pilotnom testovaní (zástupcov rôznych odborov) uvádzalo, že prístup na mestský úrad je bezbariérový a o niečo viac ako polovica (55,2 %) uviedla, že bezbariérové sú aj prístupy do priestorov, kde participatívne procesy obvykle prebiehajú. **Zverejňovanie dokumentov v zrozumiteľnej forme** je evidentne téma, o ktorej sa v mestách veľmi málo hovorí. Až štvrtina respondentov vôbec nevedela na túto otázku odpovedať a len 6 % uviedlo, že určite sú dokumenty takto zverejňované.

Čo sa týka prispôbovania participatívnych procesov **seniorom**, v tejto otázke neboli respondenti dostatočne informovaní. Napriek tomu, že 38 % uviedlo, že tieto podmienky sú prispôbované úplne a podobné percento uviedlo, že čiastočne, analýzy, ktoré pripravili koordinátori participácie poukazujú skôr na to, že zástupcovia miest a obcí nevedia úplne, čo znamená prispôbovať participatívne procesy seniorom.

Potreby do budúcnosti

Ak hovoríme o potrebách do budúcnosti, zástupcom miest by najviac uľahčil participatívne procesy dostatok času na realizáciu participatívnych procesov, dostatok finančných prostriedkov kapacít.

To úplne korešponduje s tým, čo vnímajú ako najdôležitejšie faktory, resp. prekážky na realizáciu participatívnych procesov v danej samospráve. Aj analýzy jednotlivých miest poukazujú na to, že respondenti práve tieto aspekty považovali za kľúčové a ostatné síce hodnotili ako dôležité, nie však úplne nevyhnutné. S financiami, časom a personálnymi kapacitami súviselo aj to, že mnohí vnímajú ako veľmi dôležitú **potrebu inštitucionalizovať a systematizovať tieto procesy.**

Príloha č. 1: Metodológia zberu dát

Základné inštrukcie k zberu dát

- **Všímajte si protichodné tvrdenia.**
- **Na čom panovala zhoda?**
- **O čom nebolo vôbec povedomie?**
- **Využívajte všetky poznámky, ktoré ste si robili – poskytujú odpovediam kontext.**
- **V analýze uvádzajte aj odpovede, o ktorých viete, že nie sú pravdivé, ale môžete k nim pridať informáciu o skutočnom stave vecí.**

Úvod

- Popis mesta – veľkosť, popis organizačnej štruktúry MsÚ/OcÚ (naratívna informácia o odboroch), overview prístupu mesta/obce k téme participácie

Metodológia

- Koľko respondentov, z akých odborov, v akom období sa realizovalo, stručné zhrnutie procesu zberu dát (pomenovať najväčšie problémy, výzvy, pozorovania z procesu realizácie rozhovorov, napr. ne/ochota respondentov a pod.)

A/ CELKOVÉ VNÍMANIE TÉMY PARTICIPÁCIE

Prítomnosť témy v meste

Do akej miery je téma prítomná v meste/obci? Odkedy sa o nej hovorí? Akú dôležitosť téme participácie prisudzujú? Akú pozornosť participácii mesto/obec venuje? Akú pozornosť venujú participácii jednotlivé odbory? Sú rozdiely v tom, akú pozornosť venujú participácii jednotlivé odbory? Na ktorých odboroch prikladajú téme väčšiu dôležitosť a naopak?

Vnímanie významu zapájania rôznych skupín

Ktoré skupiny považujú za najdôležitejšie pri zapájaní? Ktoré najmenej? Zhodnoťte celkovo dôležitosť zapájania rôznych skupín? Na ktoré skupiny kládli respondenti dôraz? Ktoré boli považované za úplne nedôležité? Ako to vnímali jednotlivé odbory – v čom sa zhodovali, v čom nie? Čerpajte z poznámok. Ak dokážete, pokúste sa odpovede interpretovať (prečo respondenti odpovedali tak, ako odpovedali?)

Vnímanie participácie cez výroky

Popíšte, ako respondenti vnímali výhody a nevýhody participácie cez výroky z dotazníka. S čím najčastejšie súhlasili a s čím najčastejšie nesúhlasili? Rozlišujte aj medzi úplným a čiastočným ne/súhlasom. Venujte pozornosť aj odpovediam „neviem“. Čerpajte z poznámok.

B/ SKÚSENOSTI S PARTICIPÁCIOU

Popíšte, či mesto/obec realizuje participatívne procesy a v akých oblastiach. Doplňte informácie z vašich poznámok.

Popíšte, ktoré odbory realizujú participatívne procesy, alebo sa do nich aktívnejšie zapájajú (aj keď ich nekoordinujú), a v akých oblastiach. V ktorých oblastiach mesto najčastejšie využíva participatívne metódy a v ktorých najmenej často, prípadne vôbec? Čerpajte z poznámok. Popíšte, ktoré odbory nerealizujú participatívne procesy. Ak hovorili o tom viac, čerpajte z poznámok.

Participatívne metódy

Popíšte, ktoré participatívne metódy jednotlivé odbory využívajú. Čerpajte z poznámok. Venujte pozornosť aj tomu, ako respondenti reagovali pri jednotlivých participatívnych metódach – vedeli, o čo ide? Ktoré metódy poznali a ktoré boli pre nich úplne neznáme?

Zapájanie rôznych skupín do participatívnych procesov

Popíšte, ktoré skupiny jednotlivé odbory zapájajú. Ktoré zapájajú najčastejšie a ktoré vôbec? Čerpajte z poznámok – aké boli reakcie na jednotlivé skupiny? Hovorili viac o tom, prečo ne/zapájajú jednotlivé skupiny? Ak áno, popíšte.

Koordinácia participatívnych procesov a zručnosti tímu

Popíšte, ako sú na jednotlivých odboroch koordinované participatívne procesy? Čerpajte z poznámok. Dajte odpovede do kontextu na základe vašich poznatkov o tom, ako sú procesy koordinované. Z textu musí byť zrejmé, že ide o váš komentár/zhodnotenie. Zhodnoťte, v čom sú tímy dobré a v čom majú rezervy (v ktorých zručnostiach).

Hodnotenie priebehu participatívnych procesov

Popíšte, či a akým spôsobom v meste/obci alebo na odbore hodnotia priebeh participatívnych procesov? Bolo respondentom jasné, čo sa myslí hodnotením priebehu alebo mali skôr tendenciu hovoriť o hodnotení výsledku? Ak hovorili viac o tom, prečo hodnotia priebeh participatívnych procesov práve daným spôsobom alebo o tom, prečo ho nehodnotia, popíšte to.

Popíšte, ktoré kroky participatívneho procesu hodnotia. Ktoré kroky boli hodnotené najčastejšie a ktoré najmenej často, prípadne vôbec? Rozumeli, čo sa myslí jednotlivými krokmi participatívneho procesu? Mali s niektorými krokmi problém (porozumieť)? Ak áno, ktoré to boli? Ak hovorili viac o jednotlivých krokoch, popíšte to. Venujte pozornosť aj odpovediam „neviem“ – o ktorých krokoch najčastejšie nevedeli?

Participatívne rozpočty

Popíšte, kto bol v meste/obci iniciátorom zavedenia participatívnych rozpočtov. Uvedte všetky informácie, ktoré v odpovedi na túto otázku zazneli – napr. ako táto myšlienka vznikla, ako sa participatívny rozpočet kreoval atď. Venujte pozornosť protichodným odpovediam, prípadne tomu, ktoré odbory o tomto procese vedeli (mali viac informácií) a ktoré nie. Ak odpovede nebudú podľa vašich poznatkov zodpovedať realite, doplňte informácie o tom, ako skutočne vznikol participatívny rozpočet (ideálne s odkazom na zdroje).

Popíšte, kto v meste/obci zodpovedá za koordináciu a realizáciu participatívneho rozpočtu. Čerpajte z poznámok, uvedte všetky informácie, ktoré k tejto téme povedia. Ak odpovede nebudú podľa vašich poznatkov zodpovedať realite, doplňte informácie o tom, ako skutočne vznikol participatívny rozpočet (ideálne s odkazom na zdroje).

Popíšte, ako sa v meste/obci definuje tematické zameranie participatívneho rozpočtu. Čerpajte z poznámok, uvedte všetky informácie, ktoré k tejto téme povedia. Ak odpovede nebudú podľa vašich poznatkov zodpovedať realite, doplňte informácie o tom, ako skutočne vznikol participatívny rozpočet (ideálne s odkazom na zdroje).

Popíšte, ako mesto/obec informuje o procesoch a výsledkoch participatívneho rozpočtu. Čerpajte z poznámok, uvedte všetky informácie, ktoré k tejto téme povedia. Venujte pozornosť tomu, či rozumejú pojmu zúčtovateľnosť, a či v odpovedi na túto otázku hovoria o zúčtovateľnosti, alebo hovoria len o informovaní verejnosti o tom, že participatívny rozpočet prebieha.

C/ INFORMOVANIE O PARTICIPÁCII

Informovanie zo strany mesta/obce

Popíšte, ako vaše mesto/obec informuje o participatívnych procesoch? Čerpajte z poznámok, uveďte všetky informácie, ktoré k tejto téme povedia. Aké informačné kanály využívajú?

Popíšte, o akej fáze participatívnych procesov a ako často mesto/obec informuje verejnosť.

Informovanie zo strany odboru

Popíšte, ako jednotlivé odbory informujú o participatívnych procesoch? Čerpajte z poznámok, uveďte všetky informácie, ktoré k tejto téme povedia. Aké informačné kanály využívajú?

Popíšte, o akej fáze participatívnych procesov a ako často mesto/obec informuje verejnosť.

Sú rozdiely medzi tým, ako informuje mesto/obec a ako informujú jednotlivé odbory? Ak áno, popíšte ich. Sú rozdiely medzi jednotlivými odbormi?

D/ MOŽNOSTI A BARIÉRY

Vnímanie faktorov, ktoré majú potenciálne vplyv na realizáciu participatívnych procesov

Urobte rebríček faktorov podľa toho, ako ich hodnotili (od toho, ktoré malo najsilnejší vplyv po tie, ktoré mali najslabší vplyv). Ak respondenti hovorili viac o jednotlivých faktoroch, popíšte to.

Praktické prekážky

Popíšte, ako vnímali jednotlivé prekážky. Ktoré boli najčastejšie vnímané ako výrazná a čiastočná prekážka, ktoré najmenej často. S ktorými prekážkami nemali skúsenosti (odpoveď „nebol to náš prípad“)? Ktoré faktory najčastejšie vnímali tak, že to vôbec nebola prekážka? Uvádzajte aj konkrétne príklady skúseností s jednotlivými prekážkami, ak ich spomínali. Čerpajte z poznámok.

Možnosti a bariéry zapájania zraniteľných skupín

Zhodnoťte možnosti zapájania zraniteľných skupín na základe ich odpovedí na jednotlivé položky. Ak sa respondenti vyjadrujú k jednotlivým položkám, uveďte, čo hovorili? Uveďte, ktoré opatrenia (položky) najčastejšie boli v meste/obci realizované (teda na ktoré položky najčastejšie odpovedali „áno“). Uveďte, pri ktorých opatreniach najčastejšie uvádzali, že sú zabezpečené „čiastočne“ a pri ktorých, že nie sú. Uveďte, pri ktorých opatreniach nevedeli odpovedať. Venujte pozornosť protichodným odpovediam jednotlivých respondentov. Ak viete, že niektoré odpovede sú v rozpore s realitou alebo o niektorom opatrení máte vy sami viac informácií, uveďte to (aj tie informácie).

E/ POTREBY DO BUDÚCNOSTI

Popíšte, ktoré oblasti podpory uvádzali najčastejšie? Čo, naopak, uvádzali menej často a čo vôbec? Ak o jednotlivých oblastiach podpory hovorili viac, uveďte to.

Uveďte, o ktoré školenia mali najčastejšie záujem, o ktoré najmenej často, prípadne vôbec.

Aký formát školení by im vyhovoval viac (jednorazový blokovaný alebo kratšie stretnutia v čase)? Doplnili aj nejaké ďalšie možnosti? Ak áno, aké? Akej forme (online vs. prezenčné vs. kombinované) dávajú prednosť? Zdôvodnili nejakú svoju odpoveď? Ak áno, ako?

Kde by uprednostnili realizáciu prezenčného školenia najčastejšie? Kde menej často a kde vôbec? Hovorili viac o týchto možnostiach? Ak áno, uveďte to.

Na koľko hodín by boli ochotní uvoľniť zamestnancov na školenie? Uveďte jednotlivé odpovede.

Príloha č. 2: Dotazník pre vedenie miest a obcí

ÚVODNÉ INFORMÁCIE

Pozícia

.....
.....

Mesto

.....

A) CELKOVÉ VNÍMANIE TÉMY PARTICIPÁCIE

Pod pojmom participácia rozumieme účasť verejnosti na správe vecí verejných. Ide o cielený, zúčtovateľný a transparentne komunikovaný proces zapájania verejnosti do formulovania, implementácie a hodnotenia verejných politík i projektov, a ktorého iniciátorom je mestský alebo obecný úrad.

Dôležitosť a pozornosť venovaná téme participácie v meste/obci

- 1. Ak by ste sa mali zamyslieť, kedy sa vo vašom meste/obci začalo „skloňovať“ slovo participácia vo vašom meste/obci, čo by ste povedali?**
 - a) O tejto téme sa hovorí viac ako desať rokov
 - b) O tejto téme sa hovorí viac ako päť, ale menej ako desať rokov
 - c) Je to veľmi nová téma, ešte sa o nej len začína hovoriť
 - d) V našom meste/obci sa o téme participácie prakticky vôbec nehovorí
- 2. Ako by ste vy sami posúdili dôležitosť témy participácie pre efektívne fungovanie mesta/obce a prijímanie rozhodnutí?**
 - a) Pre fungovanie mesta/obce je participácia kľúčová
 - b) Pre fungovanie mesta/obce je participácia veľmi dôležitá, ale nie kľúčová
 - c) Pre fungovanie mesta/obce má participácia skôr okrajovú dôležitosť
 - d) Pre fungovanie mesta/obce nie je participácia vôbec dôležitá
- 3. Nakoľko sa podľa vás vo vašom meste/obci venuje pozornosť téme participácie?**
 - a) Naše mesto/obec jej venuje výraznú pozornosť
 - b) Naše mesto/obec sa téme venuje čiastočne
 - c) Naše mesto/obec sa téme prakticky vôbec nevenuje

Dôležitosť zapájania rôznych skupín

4. V tejto otázke prosím posúďte, nakoľko je dôležité, aby sa do participatívnych procesov zapájali nasledujúce skupiny ľudí?

	Veľmi dôležité	Skôr dôležité	Skôr nedôležité	Úplne nedôležité	neviem
zástupcovia občianskej spoločnosti (MNO, spolky, združenia, kluby)					
zástupcovia súkromného sektora (podnikatelia)					
Cirkvi a náboženské skupiny					
Odborné organizácie a akademické prostredie (experti, odborníci)					
Zástupcovia iných orgánov verejnej správy pôsobiacich v území(štátne inštitúcie, VUC a podobne)					
Široká verejnosť					
Ľudia so zdravotným znevýhodnením					
Ľudia z etnických a jazykových menšín					
Seniori ako špecifická skupina					
Mladí ľudia ako špecifická skupina					
Iné (aké?)					

Subjektívne vnímanie participácie cez výroky (plus vnímanie výhod a nevýhod)

5. Posúďte prosím nasledujúce výroky na škále od úplného súhlasu k úplnému nesúhlasu.

	Úplne súhlasím	Skôr súhlasím	Skôr nesúhlasím	Rozhodne nesúhlasím	neviem
Participácia uľahčuje našu prácu, pretože vieme pružne reagovať na konkrétne potreby ľudí					
Participácia je príliš časovo a finančne náročná, to je jej veľká nevýhoda					
Ľudia obvykle sami nevedia, čo chcú, zapájať ich je preto zbytočné					
Participácia je veľmi dobrý spôsob, ako zisťovať potreby zraniteľných skupín (ľudí so ZP, seniorov, menšiny a iných)					
Participácia je príliš náročná, pretože vyžaduje odbornosť tých, ktorí organizujú participatívne procesy					
Participatívne procesy výrazne zvyšujú u ľudí dôveru k mestu a jeho organizáciám					
Zraniteľné skupiny je prakticky nemožné zapájať do participatívnych procesov, nemáme na to vytvorené podmienky					
Vďaka participatívnym procesom je možné veľmi efektívne plánovať rôzne politiky					
Participácia je neefektívna, lebo ľudia majú príliš rôzne záujmy					
Participatívne procesy pomáhajú koordinovať aj prácu rôznych odborov a oddelení v rámci mestského/obecného úradu					

B/ SKÚSENOSTI S PARTICIPÁCIOU

6. Realizuje/robí vaše mesto/obec participatívne procesy?

Ak v otázke č. 6 odpovedajú áno, nasleduje otázka č. 7. Inak nasleduje otázka č. 20 a otázky č. 23 až 28.

- a) áno
- b) nie

7. V akých oblastiach vaše mesto/obec využíva participatívne metódy?

	Áno	Nie	Neviem
Sociálna oblasť/sociálne služby			
Plánovanie verejných priestorov a územný rozvoj			
Práca s mládežou			
Bývanie (napr. plánovanie výstavby bytov)			
Školstvo			
Kultúra			
Doprava (vrátane parkovania)			
Šport			
Životné prostredie			
Sociálna inklúzia			
Iné (aké?)			

8. Existuje viacero participatívnych metód, ktoré samosprávy môžu pri zapájaní verejnosti do tvorby materiálov, strategických dokumentov a rozhodnutí využívať. Aké participatívne metódy využíva alebo niekedy v minulosti už využilo vaše mesto/obec?

	Áno	Nie	Neviem
Informovanie verejnosti			
Verejné vypočutie			
Občianske zhromaždenie			
Deliberatívne fórum			
Workshopy			
Okrúhle stoly			
Pracovné skupiny			
Pripomienkovanie strategických dokumentov			
Susedské/komunitné stretnutia			
Konzultačné stánky			
Hlasovanie (off-line, online)			
Dotazníkové prieskumy			
Online nástroje pre zber informácií			
Participatívne rozpočty			
Multistakeholder fórum			
Iné (ktoré?)			

9. Ktoré skupiny obyvateľov vaše mesto/obec zvyčajne zapája do participatívnych procesov?

	Áno	Nie	Neviem
zástupcovia občianskej spoločnosti (MNO, spolky, združenia, kluby)			
zástupcovia súkromného sektora			
cirkvi a náboženské skupiny			
odborné organizácie a vzdelávacie inštitúcie			
zástupcovia iných orgánov verejnej správy pôsobiacich v meste/území (štátne inštitúcie, VUC a podobne)			
laická všeobecná verejnosť			
ľudia so zdravotným znevýhodnením			
ľudia z etnických a jazykových menšín			
seniori ako špecifická skupina			
mladí ľudia ako špecifická skupina			
iné (ktoré?)			

10. Kto je vo vašom meste/obci zodpovedný za koordináciu a implementáciu participatívnych procesov?

- mesto má vytvorené oddelenie participácie, ktoré koordinuje a implementuje participatívne procesy na všetkých odboroch
- jednotlivé odbory majú vyčleneného pracovníka, ktorý je zodpovedný za koordináciu a implementáciu participatívnych procesov daného odboru
- participatívne procesy v našom meste/obci koordinuje a implementuje ten pracovník, ktorý má na to práve čas
- najímame si externého koordinátora participatívnych procesov
- nemáme nikoho
- niekto iný (kto?)

11. Ako vnímate úroveň nasledovných zručností zamestnancov vášho mestského/obecného úradu vo vzťahu k realizácii participatívnych procesov? (0 = nikto to nevie, 5 = všetci sú v tom skvelí)

	0	1	2	3	4	5
Projektové riadenie v súvislosti s participatívnymi procesmi						
Príprava návrhu participatívnych procesov						
Facilitácia stretnutí s verejnosťou						
Mapovanie kľúčových aktérov v súvislosti s participatívnymi procesmi						
Návrh dotazníkového prieskumu v súvislosti s participatívnymi procesmi						
Analýza dát v súvislosti s participatívnymi procesmi						

12. Dôležitou súčasťou participatívnych procesov je aj hodnotenie ich priebehu (tu nemáme na mysli hodnotenie výsledku, teda pripravovaného materiálu). Kto vo vašom meste/obci zabezpečuje hodnotenie participatívnych procesov?

Ak v otázke č. 12 odpovedajú a) alebo b), prípadne d), nasleduje otázka č. 13. Inak nasleduje otázka č. 14.

- Hodnotenie prebieha interne v rámci odborov a koordinuje ho pracovník, ktorý koordinoval aj participatívny proces
- Hodnotenie prebieha externe, najímame si externého hodnotiteľa
- V našom meste/obci participatívne procesy nevyhodnocujeme
- Inak, ako?

13. Ak vo vašom meste/obci prebieha hodnotenie participatívnych procesov, ktoré z nasledujúcich krokov participatívneho procesu pri nej hodnotíte?

	Áno	Nie	Neviem
Či boli identifikované a oslovené s ponukou na zapojenie všetky strany zainteresované na implementácii daného opatrenia.			
Či sa participatívne metódy realizovali takým spôsobom, aby nikoho z účasti nevyklúčovali.			
Či sa používal jazyk, ktorý je zrozumiteľný všetkým zainteresovaným stranám? (potrebné posudzovať aj z hľadiska náročnosti a miery odbornosti)			
Či bola pri oslovení zainteresovaných strán využitá široká škála dostupných komunikačných prostriedkov, aby sa o týchto procesoch dozvedeli všetci, ktorých sa to týka.			
Či mal každý zainteresovaný rovnakú šancu vyjadriť sa.			
Či bola účasť verejnosti bez bariér.			
Či bol facilitátor verejných diskusií nestranný.			
Či boli všetky informácie o participatívnom procese otvorené a dostupné.			
Či boli návrhy zainteresovaných strán zohľadnené v konečnom rozhodnutí.			
Či dostali zainteresované strany prijateľné zdôvodnenie, prečo práve ich návrhy neboli akceptované.			
Iné (čo?)			

14. Viaceré mestá využívajú participatívne rozpočty. Kto bol vo vašom meste iniciátorom zavedenia participatívneho rozpočtu? (otvorená otázka)

Pýtame sa v prípade, ak v otázke č. 8 uviedli aj participatívne rozpočty.

.....

15. Kto vo vašom meste zodpovedá za koordináciu a realizáciu participatívneho rozpočtu?

Pýtame sa v prípade, ak v otázke č. 8 uviedli aj participatívne rozpočty

- a) koordinátor participatívneho rozpočtu, ktorý je zamestnancom mestského/obecného úradu
- b) mestské/obecné zastupiteľstvo alebo konkrétny poslanec mestského/obecného zastupiteľstva
- c) oddelenie/kancelária pre participáciu
- d) odbor komunikácie a vzťahov s verejnosťou *(alebo ekvivalent)*
- e) odbor strategického plánovania a projektového manažmentu *(alebo ekvivalent)*
- f) vedenie mesta/obce
- g) dodávateľ
- h) iné (ktoré?)

16. Tematické zameranie participatívneho rozpočtu sa v rôznych mestách môže líšiť. Kto definuje oblasti podpory participatívneho rozpočtu vo vašom meste?

Pýtame sa v prípade, ak v otázke č. 8 uviedli aj participatívne rozpočty

- a) definuje ich samospráva v pravidlách participatívneho rozpočtu
- b) definujú ich občania svojimi nápadmi, s ktorými prídu na prvé verejné stretnutie k participatívne rozpočtu
- c) oblasti podpory sa v našom meste definujú inak (ako?)

17. Ako vaše mesto/obec informuje verejnosť o procesoch a výsledkoch participatívneho rozpočtu?

Pýtame sa v prípade, ak v otázke č. 8 uviedli aj participatívne rozpočty

(tu nás zaujíma aspekt zúčtovateľnosti - teda zverejňovanie informácií spojených s participatívnym rozpočtom tak, aby verejnosť videla reálne výsledky a dopady svojho zapojenia)

.....

.....

.....

.....

C/ INFORMOVANIE O PARTICIPÁCII

Akým spôsobom vaše mesto/obec informuje verejnosť o participatívnych procesoch?

Pozn. pre koordinátorov: V prípade, ak respondent váha, môžete uviesť príklady: obecný rozhlas, webová stránka obce, mobilná aplikácia obce, obecné noviny, poštou, e-mailom, SMS, doručovaním letákov, úradná tabuľa, sociálne siete, osobne, plagáty atď.

18. Vaše mesto/obec zverejňuje informácie o:

	Nikdy	Zriedka	Často	Vždy	Neviem
Začiatku participatívneho procesu					
Priebehu participatívneho procesu					
Výsledkoch participatívneho procesu					

D/ ZHODNOTENIE MOŽNOSTÍ A BARIÉR

V nasledujúcej časti sa prosím zamyslite nad tým, čo sú faktory, ktoré podľa vás uľahčujú a podporujú to, aby ste vy na vašom odbore mohli realizovať participatívne procesy a zároveň, aké sú najväčšie bariéry, ktoré ich brzdia.

Pozitívne faktory

19. Do akej miery majú pre vás osobne nasledujúce faktory potenciálny vplyv na to, aby ste mohli realizovať participatívne procesy efektívnym spôsobom? Prosím, vyjadrite sa ku každému faktoru na škále od 1 po 5, kde 1 = majú veľmi silný vplyv a 5 = nemajú vôbec vplyv.

	1	2	3	4	5
Podpora vedenia mesta					
Podpora mestského zastupiteľstva					
Odborné vzdelávanie pracovníkov úradu v tejto oblasti					
Dostatok finančných prostriedkov					
Ochota verejnosti a odborných organizácií zapájať sa do procesov					
Jasné metodiky a návody ako realizovať participatívne procesy					
Ochota zamestnancov úradu realizovať procesy participatívnym spôsobom					
Dostatok času na realizáciu participatívnych procesov					
Dostatok personálnych kapacít					
Zdieľanie príkladov dobrej praxe					
Kvalitná legislatíva podporujúca participáciu					

Praktické prekážky a bariéry na základe vlastných skúseností

20. Teraz sa, prosím, pozrite na všetky faktory, ktoré sme spomenuli v predchádzajúcej otázke a zamyslite sa nad svojimi osobnými skúsenosťami v tejto téme. Môžete, prosím, povedať, do akej miery absencia týchto faktorov bola prekážkou v praktickej realizácii participatívnych procesov vo vašom meste/obci?

Požiadajte respondentov, aby vám povedali viac, prečo jednotlivé oblasti boli prekážkami, čo to spôsobovalo a ktoré z týchto bariér považujú za najzávažnejšie.

	Bola to výrazná prekážka	Čiastočne to bola prekážka	Vôbec to nebola prekážka	Nebol to náš prípad
Nemali sme podporu mestského zastupiteľstva				
Nedostali sme adekvátne odborné vzdelávanie v tejto téme				
Nemali sme dostatok finančných prostriedkov				
Verejnosť a odborné organizácie neboli ochotné sa zapájať				
Nemali sme k dispozícii dostatočné metodiky a návody, ako procesy realizovať				
Zamestnanci úradu neboli ochotní realizovať procesy participatívnym spôsobom				
Nemali sme dostatok času na realizáciu participatívnych procesov				
Nemali sme dostatočné personálne kapacity				
Legislatíva ohľadom participácie nie je dostatočná				

Možnosti a bariéry na zapájanie zraniteľných skupín

21. Zraniteľné skupiny, akými sú ľudia so zdravotným znevýhodnením, seniori, etnické či jazykové menšiny alebo iné skupiny často čelia rôznym bariéram v prístupe k participatívnym procesom. Označte prosím, či a do akej miery máte vy na mestskom/obecnom úrade zabezpečené zapájanie týchto skupín do participatívnych procesov?

	Určite áno	Čiastočne	Vôbec	Neviem
Prístup na mestský/obecný úrad je bezbariérový				
Priestory, v ktorých prebiehajú participatívne procesy sú bezbariérové				
Zverejňované materiály a dokumenty, ku ktorým sa majú ľudia vyjadrovať, sú sprístupňované spôsobom, aby ich mohli čítať aj nevidiaci alebo ľudia so zmenenými potrebami				
Participatívne procesy sú špecificky prispôbené seniorom (zrozumiteľnosť, prispôbenie foriem a podobne)				
Dokumenty sú zverejňované aj v jazykoch menšín (nad rámec zákona)				
Pri príprave materiálov špecificky mapujeme potreby zraniteľných skupín				
Do participatívnych procesov špecificky prizývame reprezentantov organizácií, ktoré združujú/zastupujú rôzne zraniteľné skupiny				
Participatívne procesy môžu prebiehať v priestoroch, kde sa rôzne menšinové a zraniteľné skupiny prirodzene stretávajú (napr. v kluboch dôchodcov, v denných stacionároch pre ľudí so ZP, v mládežníckych centrách, školách, komunitných centrách a pod.)				

E/ POTREBY DO BUDÚCNOSTI

22. Čo by vášmu mestu/obci uľahčilo zapájanie verejnosti do rozhodovania v budúcnosti? (vyberte najviac tri možnosti, ktoré považujete za najdôležitejšie). Ak v otázke vyberú možnosť **dodatočné školenia a neformálne vzdelávanie**, nasledujú ďalšie otázky. Inak dotazník končí otázkou č. 23.

- a) Dostatok času na realizáciu participatívnych procesov
- b) Dostatok podpory vedenia
- c) Dostatok finančných prostriedkov na realizáciu participatívnych procesov
- d) Dostatok personálnych zdrojov na realizáciu participatívnych procesov
- e) Dostupné metodiky a manuály, ako participatívne procesy realizovať
- f) Existencia pozície koordinátorov participácie
- g) Dodatočné školenia a neformálne vzdelávanie pre zamestnancov mestského/obecného úradu
- h) Iné (voľná odpoveď)

23. O ktoré z nasledujúcich školení pre zamestnancov mestského/obecného úradu by ste mali záujem? (Vyberte najviac tri, ktoré by pre vás boli najviac prínosné)

- a) Projektové riadenie
- b) Design participatívnych procesov
- c) Facilitácia stretnutí s verejnosťou (účastníkov procesov)
- d) Mapovanie zainteresovaných aktérov/dotknutých skupín
- e) Design dotazníkov/prieskumov
- f) Dátová analýza
- g) Komunikácia s verejnosťou (vrátane zraniteľných skupín)
- h) Používanie digitálnych nástrojov pre participáciu (tzv. Civic Tech)
- i) Iné (voľná odpoveď)

24. Vyhovoval by vám skôr:

- a) Jednorazový blokovaný mentoring
- b) Kratšie stretnutia rozložené v širšom časovom úseku
- c) Iné (voľná odpoveď)

25. Akej forme školení dávate prednosť?

- a) Online školeniam
- b) Prezenčným školeniam
- c) Kombinácii prezenčných aj online školení

26. V prípade prezenčných školení preferujete:

- a) Školenia realizované na vašom pracovisku
- b) Školenia realizované mimo vášho pracoviska vo vašej obci
- c) Školenie realizovalo mimo vášho pracoviska vo vašom kraji
- d) Školenie realizovali mimo vášho pracoviska mimo vášho kraja

27. Na koľko hodín mesačne by ste boli ochotný uvoľniť zamestnanca na školenie v oblasti participácie? (otvorená otázka)

Príloha č. 3: Dotazník pre zamestnancov miest a obcí

ÚVODNÉ INFORMÁCIE

Pozícia a odbor (kancelária)

.....

.....

.....

A) CELKOVÉ VNÍMANIE TÉMY PARTICIPÁCIE

Pod pojmom participácia rozumieme účasť verejnosti na správe vecí verejných. Ide o cielený, zúčtovateľný a transparentne komunikovaný proces zapájania verejnosti do formulovania, implementácie a hodnotenia verejných politík i projektov, a ktorého iniciátorom je mestský alebo obecný úrad.

Dôležitosť a pozornosť venovaná téme participácie na meste a odboroch

28. Ak by ste sa mali zamyslieť, kedy sa vo vašom meste začalo „skloňovať“ slovo participácia vo vašom meste, čo by ste povedali?

- a) O tejto téme sa hovorí viac ako desať rokov
- b) O tejto téme sa hovorí viac ako päť, ale menej ako desať rokov
- c) Je to veľmi nová téma, ešte sa o nej len začína hovoriť
- d) V našom meste sa o téme participácie prakticky vôbec nehovorí

29. Ako by ste vy sami posúdili dôležitosť témy participácie pre efektívne fungovanie mesta a prijímanie rozhodnutí?

- a) Pre fungovanie mesta je participácia kľúčová
- b) Pre fungovanie mesta je participácia veľmi dôležitá, ale nie kľúčová
- c) Pre fungovanie mesta má participácia skôr okrajovú dôležitosť
- d) Pre fungovanie mesta nie je participácia vôbec dôležitá

30. Nakoľko sa podľa vás vo vašom meste venuje pozornosť téme participácie?

- a) Naše mesto jej venuje výraznú pozornosť
- b) Mesto sa téme venuje čiastočne
- c) Mesto sa téme prakticky vôbec nevenuje

31. Akú pozornosť venuje participácii váš odbor/oddelenie mesta?

- a) U nás na odbore tejto téme venujeme výraznú pozornosť
- b) Tejto téme venujeme čiastočnú pozornosť
- c) Tejto téme sa prakticky nevenujeme

Dôležitosť zapájania rôznych skupín

32. V tejto otázke prosím posúďte, nakoľko je dôležité, aby sa do participatívnych procesov zapájali nasledujúce skupiny ľudí?

	Veľmi dôležité	Skôr dôležité	Skôr nedôležité	Úplne nedôležité	neviem
zástupcovia občianskej spoločnosti (MNO, spolky, združenia, kluby)					
zástupcovia súkromného sektora (podnikatelia)					
Cirkvi a náboženské skupiny					
Odborné organizácie a akademické prostredie (experti, odborníci)					
Zástupcovia iných orgánov verejnej správy pôsobiacich v území(štátne inštitúcie, VUC a podobne)					
Široká verejnosť					
Ľudia so zdravotným znevýhodnením					
Ľudia z etnických a jazykových menšín					
Seniori ako špecifická skupina					
Mladí ľudia ako špecifická skupina					
Iné (aké?)					

Subjektívne vnímanie participácie cez výroky (plus vnímanie výhod a nevýhod)

33. Posúďte prosím nasledujúce výroky na škále od úplného súhlasu k úplnému nesúhlasu

	Úplne súhlasím	Skôr súhlasím	Skôr nesúhlasím	Rozhodne nesúhlasím	neviem
Participácia uľahčuje našu prácu, pretože vieme pružne reagovať na konkrétne potreby ľudí					
Participácia je príliš časovo a finančne náročná, to je jej veľká nevýhoda					
Ľudia obvykle sami nevedia, čo chcú, zapájať ich je preto zbytočné					
Participácia je veľmi dobrý spôsob, ako zisťovať potreby zraniteľných skupín (ľudí so ZP, seniorov, menšiny a iných)					
Participácia je príliš náročná, pretože vyžaduje odbornosť tých, ktorí organizujú participatívne procesy					
Participatívne procesy výrazne zvyšujú u ľudí dôveru k mestu a jeho organizáciám					
Zraniteľné skupiny je prakticky nemožné zapájať do participatívnych procesov, nemáme na to vytvorené podmienky					
Vďaka participatívnym procesom je možné veľmi efektívne plánovať rôzne politiky					
Participácia je neefektívna, lebo ľudia majú príliš rôzne záujmy					
Participatívne procesy pomáhajú koordinovať aj prácu rôznych odborov a oddelení v rámci mestského/obecného úradu					

C/ SKÚSENOSTI S PARTICIPÁCIOU

34. Realizuje/robí vaše mesto/obec participatívne procesy?

Ak v otázke č. 7 odpovedajú áno, nasleduje otázka č. 8. Inak nasleduje otázka č. 24 a otázky č. 27 až 32.

- a) áno
- b) nie

35. V akých oblastiach vaše mesto využíva participatívne metódy?

	Áno	Nie	Neviem
Sociálna oblasť/sociálne služby			
Plánovanie verejných priestorov a územný rozvoj			
Práca s mládežou			
Bývanie (napr. plánovanie výstavby bytov)			
Školstvo			
Kultúra			
Doprava (vrátane parkovania)			
Šport			
Životné prostredie			
Sociálna inklúzia			
Iné (aké?)			

36. Realizuje váš odbor participatívne procesy?

Ak v otázke č. 9 odpovedajú a) áno, nasledujú otázky č. 10. až 27. Inak nasledujú otázky č. 24 a č. 27 až 32.

- a) áno
- b) nie

37. Existuje viacero participatívnych metód, ktoré samosprávy môžu pri zapájaní verejnosti do tvorby materiálov, strategických dokumentov a rozhodnutí využívať. Aké participatívne metódy využíva alebo niekedy v minulosti už využil váš odbor?

	Áno	Nie	Neviem
Informovanie verejnosti			
Verejné vypočutie			
Občianske zhromaždenie			
Deliberatívne fórum			
Workshopy			
Okrúhle stoly			
Pracovné skupiny			
Pripomienkovanie strategických dokumentov			
Susedské/komunitné stretnutia			
Konzultačné stánky			
Hlasovanie (off-line, online)			
Dotazníkové prieskumy			
Online nástroje pre zber informácií			
Participatívne rozpočty			
Multistakeholder fórum			
Iné (ktoré?)			

38. Ktoré skupiny obyvateľov váš odbor zvyčajne zapája do participatívnych procesov?

	Áno	Nie	Neviem
zástupcovia občianskej spoločnosti (MNO, spolky, združenia, kluby)			
zástupcovia súkromného sektora			
cirkvi a náboženské skupiny			
odborné organizácie a vzdelávacie inštitúcie			
zástupcovia iných orgánov verejnej správy pôsobiacich v meste/území (štátne inštitúcie, VUC a podobne)			
laická všeobecná verejnosť			
ľudia so zdravotným znevýhodnením			
ľudia z etnických a jazykových menšín			
seniori ako špecifická skupina			
mladí ľudia ako špecifická skupina			
iné (ktoré?)			

39. Kto je na vašom odbore zodpovedný za koordináciu a implementáciu participatívnych procesov?

- mesto má vytvorené oddelenie participácie, ktoré koordinuje a implementuje participatívne procesy na všetkých odboroch
- náš odbor má vyčleneného pracovníka, ktorý je zodpovedný za koordináciu a implementáciu participatívnych procesov nášho odboru
- participatívne procesy na našom odbore koordinuje a implementuje ten pracovník, ktorý má na to práve čas
- najímame si externého koordinátora participatívnych procesov
- nemáme nikoho
- niekto iný (kto?)

40. Ako vnímate úroveň nasledovných zručností ľudí vo vašom tíme (na vašom oddelení/odbore/kancelárii)? (0 = nikto to nevie, 5 = všetci sú v tom skvelí)

	0	1	2	3	4	5
Projektové riadenie v súvislosti s participatívnymi procesmi						
Príprava návrhu participatívnych procesov						
Facilitácia stretnutí s verejnosťou						
Mapovanie kľúčových aktérov v súvislosti s participatívnymi procesmi						
Návrh dotazníkového prieskumu v súvislosti s participatívnymi procesmi						
Analýza dát v súvislosti s participatívnymi procesmi						

41. Dôležitou súčasťou participatívnych procesov je aj hodnotenie ich priebehu (tu nemáme na mysli hodnotenie výsledku teda pripravovaného materiálu). Kto zabezpečuje hodnotenie participatívnych procesov?

Ak v otázke č. 14 odpovedajú a) alebo b), nasleduje otázka č. 15. Inak nasleduje otázka č. 16.

- Hodnotenie prebieha interne v rámci odboru a koordinuje ho pracovník, ktorý koordinoval aj participatívny proces
- Hodnotenie prebieha externe, najímame si externého hodnotiteľa
- Na našom odbore participatívne procesy nevyhodnocujeme
- Inak, ako?

42. Ak na vašom odbore prebieha hodnotenie participatívnych procesov, ktoré z nasledujúcich krokov participatívneho procesu pri nej hodnotíte?

	Áno	Nie	Neviem
Či boli identifikované a oslovené s ponukou na zapojenie všetky strany zainteresované na implementácii daného opatrenia.			
Či sa participatívne metódy realizovali takým spôsobom, aby nikoho z účasti nevyklúčovali.			
Či sa používal jazyk, ktorý je zrozumiteľný všetkým zainteresovaným stranám? (potrebné posudzovať aj z hľadiska náročnosti a miery odbornosti)			
Či bola pri oslovení zainteresovaných strán využitá široká škála dostupných komunikačných prostriedkov, aby sa o týchto procesoch dozvedeli všetci, ktorých sa to týka.			
Či mal každý zainteresovaný rovnakú šancu vyjadriť sa.			
Či bola účasť verejnosti bez bariér.			
Či bol facilitátor verejných diskusií nestranný.			
Či boli všetky informácie o participatívnom procese otvorené a dostupné.			
Či boli návrhy zainteresovaných strán zohľadnené v konečnom rozhodnutí.			
Či dostali zainteresované strany prijateľné zdôvodnenie, prečo práve ich návrhy neboli akceptované.			
Iné (čo?)			

43. Viaceré mestá využívajú participatívne rozpočty. Kto bol vo vašom meste iniciátorom zavedenia participatívneho rozpočtu? (otvorená otázka)

Pýtame sa v prípade, ak v otázke č. 10 uviedli aj participatívne rozpočty.

.....

44. Kto vo vašom meste zodpovedá za koordináciu a realizáciu participatívneho rozpočtu?

Pýtame sa v prípade, ak v otázke č. 10 uviedli aj participatívne rozpočty

- a) koordinátor participatívneho rozpočtu, ktorý je zamestnancom mestského/obecného úradu
- b) mestské/obecné zastupiteľstvo alebo konkrétny poslanec mestského/obecného zastupiteľstva
- c) oddelenie/kancelária pre participáciu
- d) odbor komunikácie a vzťahov s verejnosťou *(alebo ekvivalent)*
- e) odbor strategického plánovania a projektového manažmentu *(alebo ekvivalent)*
- f) vedenie mesta/obce
- g) dodávateľ
- h) iné (ktoré?)

45. Tematické zameranie participatívneho rozpočtu sa v rôznych mestách môže líšiť. Kto definuje oblasti podpory participatívneho rozpočtu vo vašom meste?

Pýtame sa v prípade, ak v otázke č. 10 uviedli aj participatívne rozpočty

- a) definuje ich samospráva v pravidlách participatívneho rozpočtu
- b) definujú ich občania svojimi nápadmi, s ktorými prídu na prvé verejné stretnutie k participatívne rozpočtu
- c) oblasti podpory sa v našom meste definujú inak (ako?)

19. Ako vaše mesto o procesoch a výsledkoch participatívneho rozpočtu informuje verejnosť? (tu nás zaujíma aspekt zúčtovateľnosti – teda zverejňovanie informácií spojených s participatívnym rozpočtom tak, aby verejnosť videla reálne výsledky a dopady svojho zapojenia)

.....

.....

.....

.....

C/ INFORMOVANIE O PARTICIPÁCII

20. Akým spôsobom informuje vaše mesto/obec o participatívnych procesoch? (otvorená otázka)

Pozn. pre koordinátorov: V prípade, ak respondent váha, môžete uviesť príklady: obecný rozhlas, webová stránka obce, mobilná aplikácia obce, obecné noviny, poštou, e-mailom, SMS, doručovaním letákov, úradná tabuľa, sociálne siete, osobne, plagáty atď.

.....

21. Vaše mesto/obec zverejňuje informácie o:

	Nikdy	Zriedka	Často	Vždy	Neviem
Začiatku participatívneho procesu					
Priebehu participatívneho procesu					
Výsledkoch participatívneho procesu					

22. Akým spôsobom váš odbor informuje o participatívnych procesoch?

(otvorená otázka) Pozn. pre koordinátorov: V prípade ak respondent váha, môžete uviesť príklady: obecný rozhlas, webová stránka obce, mobilná aplikácia obce, obecné noviny, poštou, e-mailom, SMS, doručovaním letákov, úradná tabuľa, sociálne siete, osobne, plagáty atď.

23. Váš odbor zverejňuje informácie o:

	Nikdy	Zriedka	Často	Vždy	Neviem
Začiatku participatívneho procesu					
Priebehu participatívneho procesu					
Výsledkoch participatívneho procesu					

D/ ZHODNOTENIE MOŽNOSTÍ A BARIÉR

V nasledujúcej časti sa prosím zamyslite nad tým, čo sú faktory, ktoré podľa vás uľahčujú a podporujú to, aby ste vy na vašom odbore mohli realizovať participatívne procesy a zároveň, aké sú najväčšie bariéry, ktoré ich brzdia.

Pozitívne faktory

24. Do akej miery majú pre vás osobne nasledujúce faktory potenciálny vplyv na to, aby ste mohli realizovať participatívne procesy efektívnym spôsobom? Prosím, vyjadrite sa ku každému faktoru na škále od 1 po 5, kde 1 = majú veľmi silný vplyv a 5 = nemajú vôbec vplyv.

	1	2	3	4	5
Podpora vedenia mesta					
Podpora mestského zastupiteľstva					
Odborné vzdelávanie pracovníkov úradu v tejto oblasti					
Dostatok finančných prostriedkov					
Ochota verejnosti a odborných organizácií zapájať sa do procesov					
Jasné metodiky a návody ako realizovať participatívne procesy					
Ochota zamestnancov úradu realizovať procesy participatívnym spôsobom					
Dostatok času na realizáciu participatívnych procesov					
Dostatok personálnych kapacít					
Zdieľanie príkladov dobrej praxe					
Kvalitná legislatíva podporujúca participáciu					

Praktické prekážky a bariéry na základe vlastných skúseností

25. Teraz sa, prosím, pozrite na všetky faktory, ktoré sme spomenuli v predchádzajúcej otázke a zamyslite sa nad svojimi osobnými skúsenosťami v tejto téme. Môžete, prosím, povedať, do akej miery absencia týchto faktorov bola prekážkou v praktickej realizácii participatívnych procesov na vašom odbore?

Požiadajte respondentov, aby vám povedali viac, prečo jednotlivé oblasti boli prekážkami, čo to spôsobovalo a ktoré z týchto bariér považujú za najzávažnejšie.

	Bola to výrazná prekážka	Čiastočne to bola prekážka	Vôbec to nebola prekážka	Nebol to náš prípad
Nemali sme dostatočnú podporu z vedenia mesta				
Nemali sme podporu mestského zastupiteľstva				
Nedostali sme adekvátne odborné vzdelávanie v tejto téme				
Nemali sme dostatok finančných prostriedkov				
Verejnosť a odborné organizácie neboli ochotné sa zapájať				
Nemali sme k dispozícii dostatočné metodiky a návody, ako procesy realizovať				
Zamestnanci úradu neboli ochotní realizovať procesy participatívnym spôsobom				
Nemali sme dostatok času na realizáciu participatívnych procesov				
Nemali sme dostatočné personálne kapacity				
Legislatíva ohľadom participácie nie je dostatočná				

Možnosti a bariéry na zapájanie zraniteľných skupín

26. Zraniteľné skupiny, akými sú ľudia so zdravotným znevýhodnením, seniori, etnické či jazykové menšiny alebo iné skupiny často čelia rôznym bariéram v prístupe k participatívnym procesom. Označte prosím, či a do akej miery máte vy na mestskom úrade zabezpečené zapájanie týchto skupín do participatívnych procesov?

	Určite áno	Čiastočne	Vôbec	Neviem
Prístup na mestský úrad je bezbariérový				
Priestory, v ktorých prebiehajú participatívne procesy sú bezbariérové				
Zverejňované materiály a dokumenty, ku ktorým sa majú ľudia vyjadrovať, sú sprístupňované spôsobom, aby ich mohli čítať aj nevidiaci alebo ľudia so zmenenými potrebami				
Participatívne procesy sú špecificky prispôbené seniorom (zrozumiteľnosť, prispôbenie foriem a podobne)				
Dokumenty sú zverejňované aj v jazykoch menšín (nad rámec zákona)				
Pri príprave materiálov špecificky mapujeme potreby zraniteľných skupín				
Do participatívnych procesov špecificky prizývame reprezentantov organizácií, ktoré združujú/zastupujú rôzne zraniteľné skupiny				
Participatívne procesy môžu prebiehať v priestoroch, kde sa rôzne menšinové a zraniteľné skupiny prirodzene stretávajú (napr. v kluboch dôchodcov, v denných stacionároch pre ľudí so ZP, v mládežníckych centrách, školách, komunitných centrách a pod.)				

E/ POTREBY DO BUDÚCNOSTI

27. Čo by vám uľahčilo zapájanie verejnosti do rozhodovania v budúcnosti? (vyberte najviac tri možnosti, ktoré považujete za najdôležitejšie). Ak v otázke vyberú možnosť **dotatočné školenia a neformálne vzdelávanie, nasledujú ďalšie otázky. Inak dotazník končí otázkou č. 27.**

- a) Dostatok času na realizáciu participatívnych procesov
- b) Dostatok podpory vedenia
- c) Dostatok finančných prostriedkov na realizáciu participatívnych procesov
- d) Dostatok personálnych zdrojov na realizáciu participatívnych procesov
- e) Dostupné metodiky a manuály, ako participatívne procesy realizovať
- f) Existencia pozície koordinátorov participácie
- g) Dotatočné školenia a neformálne vzdelávanie
- h) Iné (*voľná odpoveď*)

28. O ktoré z nasledujúcich školení by ste mali záujem? (Vyberte najviac tri, ktoré by pre vás boli najviac prínosné)

- a) Projektové riadenie
- b) Design participatívnych procesov
- c) Facilitácia stretnutí s verejnosťou (účastníkov procesov)
- d) Mapovanie zainteresovaných aktérov/dotknutých skupín
- e) Design dotazníkov/prieskumov
- f) Dátová analýza
- g) Komunikácia s verejnosťou (vrátane zraniteľných skupín)
- h) Používanie digitálnych nástrojov pre participáciu (tzv. Civic Tech)
- i) Iné (*voľná odpoveď*)

29. Vyhovoval by vám skôr:

- a) Jednorazový blokový mentoring
- b) Kratšie stretnutia rozložené v širšom časovom úseku
- c) Iné (*voľná odpoveď*)

30. Akej forme školení dávate prednosť?

- a) Online školeniam
- b) Prezenčným školeniam
- c) Kombinácii prezenčných aj online školení

31. V prípade prezenčných školení preferujete:

- a) Školenia realizované na vašom pracovisku
- b) Školenia realizované mimo vášho pracoviska vo vašej obci
- c) Školenie realizovalo mimo vášho pracoviska vo vašom kraji
- d) Školenie realizovali mimo vášho pracoviska mimo vášho kraja

32. Na koľko hodín mesačne by ste boli ochotný uvoľniť zamestnanca na školenie v oblasti participácie? (otvorená otázka)

.....